

Новы Час

З ЛЮБОЮЮ І НАДЗЕЯЙ

Стар. 4

ЛІБЕРАЛЬНА БЕРЦАМІ ПА НЫРКАХ

З пачатку года па Беларусі працяцілася хвала «лібералізацыі». На Дзень любові 14 лютага яна ўвасобілася ў брутальнym разгоне мірнай акцыі. Калі ацэньваць выкаванні кірауніцтва краіны, гэта — не выпадковасць.

Стар. 5

КОД ПАПЫ

Рашэння Папы Рымскага рэабілітаваць былога святара, які адмаўляе факт Халакосту, спрапакавала не толькі гучны скандал, але і прымусіла шмат каго задацца пытаннем: «Хто такі Бенедыкт XVI?»

Стар. 12

МІНСК ВАРТЫ ВІЧМЕССЕ

Уводзіны ў пароўнальную букиністыку

Стар. 14–15

ЧЫТАЙЦЕ

Ў НАСТУПНЫМ НУМАРЫ!

Нарыс Марыі Мартысевіч

«Дар'я Кастэнка»

З цыклу «Новая генерацыя»

ДЗЕНЬ І ГОД ІРЫНЫ КАЗУЛІНАЙ

Аляксей КАРОЛЬ

23 лютага 2008 года. Трагічны дзень для Ірыны Казулінай.

Апошні дзень яе зямнога жыцця. Трагічны для яе мужа Аляксандра Казуліна, палітычнага змагара. Трагічны тым больш, што ён не мог быць побач з ёю, бо па несправядліваму прысуду знаходзіўся за калочным дротам калоніі. Трагічны для родных і блізкіх.

І гэты дзень стаўся днём смутку і болю для тысяч людзей, што паверылі кандыдату ў прэзідэн-

нты Аляксандру Казуліну ў яго імкненні змяніць жыццё краіны да лепшага. Паверылі ў тым ліку

— а многія і найперш — дзякуючы Ірыне Казулінай.

Не, яна не была паплечніцай свайго мужа ў наўпроставым сэнсе гэтага слова: не займала ніякіх пасад ні ў яго перадвыбарчым штабе, ні ў партыі. Не выступала з прамовамі. Не ўпільвала на рашэнні. Не пісала тэкстаў улётак і зваротаў. Сціпла трымалася ў баку.

Яна забяспечвала сямейныя тыл. Але ж і не растварылася ў мужы, у дзецах, у сям'і. Яна была асобай, са сваім унутраным

сусветам. Асобамі выраслі і дзве іх дачкі. Сям'я як супольнасць асоб, роднасных душ, дзе кожны — сусвет і кожны апора адзін аднаму.

Але ж і не заўважыць Ірыну Іванаўну было немагчыма: лёгкая, прыгожая, усмешлівая, з вялікімі выразнымі вачымі. Ад усёй яе постасці струменілася прыязнансці і добразычлівасці да людзей, як стан душы, што немагчыма сыграць. Людзі гэта беспамылкова адчувалі.

І менавіта яна сталася душой і сімвалам нават не перадвыбарчай кампаніі, а, так бы мовіць, агульначалавечай мары пра щаслівую сям'ю, щаслівае жыццё. Жыццё абароненое і трывалае, якое ніхто б не меў права і, галоўнае, не меў магчымасця ніякім чынам парушыць. Менавіта яе барацьба за вызваленне мужа, у абарону гонару і годнасці, супраць несправядлівасці і свавольства ўлады і надала барацьбе Аляксандра Казуліна высокі і светлы сэнс. І разам з тым такі зямны і просты, такі зразумелы кожнаму сэнсу.

Яна дапамагла зразумець, што за ўлюблёным у аўтарытарных лідэрэй лозунгамі пра перавагу інтэрэсаў народа і краіны над уласнымі, над інтэрэсамі сваёй сям'і хаваеца выключна прага ўлады, сваёй — асабістай і неабежаванай.

Ірына Іванаўна амаль не з'яўлялася на палітычных імпрэзах Аляксандра, пакуль яго прэзідэнцкая кампанія не набыла небяспечны для яго характар. З таго моманту — яна заўсёды побач. Насуперак волі мужа. Яна адлучылася толькі адзін раз, 25 сакавіка, калі Аляксандар Казулін рушыў на чале мірнай калоніі дэмманстрантаў да турмы на Акрэсціна. Меркавала — на паўгадзінкі, каб падрыхтаваць бутэрброды для яго і паплечнікаў, для перадачы (а раптам атрымаеца) зняволеным. Аказалася — на ўсё жыццё.

За выключэннем судовага працэсу і некалькіх спатканняў у калоніі. Працэс для яе быў неверагодна цяжкім выпрабаваннем, дзе лінія сувязі — усяго толькі стрэчныя позіркі над судовым бар'ерам — з клеткі ў залу і наадварот. А вось спатканні ў калонії

— як глыток жыцця і кахання. Нават тады, калі Аляксандар трymаў, рызыкуючы жыццё, сваю беспрэдэзінтную 53-дзённую галадоўку. А яна вяла сваю беспрэдэзінтную барацьбу за яго вызваленне. Ахвяруючы сабой, не звяртаючы ўвагу на рак, які спакала з'ядаў яе жыццё.

Бяскончая чарга сустрэч, паездак, выступлений, інтэрв'ю. Без гучных фраз. Без ноткі істэрыкі, з вытрымкай і годнасцю. Метастазы пазбавілі Ірыну Іванаўну голасу. Яна гаварыла шэплам. І яе шэпл пачулі. Палітыкі і дыпламаты. Грамадскія дзеячы і вучоныя.

Ірына ратавала жыццё мужа, яе ўласнае ж згасала. Яна стойка і з гонарам вытрымала яшчэ адзін удар: абразлівы каментар кірауніка дзяржавы з нагоды адмовы Аляксандра Казуліна прыняць вызваленне на капитулянцкіх пачатках. Але ці не забраў гэты ўдар апошняі сілы?.. Яна зусім крыху недачакалася выходу мужа на волю.

Яна змагалася за выратаванне яго жыцця, за яго вызваленне. За гонар і годнасць — яго і сваю. А атрымалася — за гонар і годнасць усіх людзей, за іх жыццё ў свабодзе. За гонар, годнасць і ўнутраную свабоду Беларусі.

Сваім жыццём і смерцю яна дапамагла людзям зразумець, што ёсьць нешта, праз што нельга пераступаць. Яна прымусіла нават улады ўзгледаць пра міласэрнасць. І калі на яе пахаванне не адпускалі з калоніі Аляксандра Казуліна — сотні людзей выйшлі на плошчу з пратэстам. Улады вымушаны былі саступіць. А потым тысячи прыйшлі ў Чырвоны касцёл, каб развітацца з Ірынай Казулінай.

І вось прайшоў год без яе. Без яе фізічнай прысутнасці на зямлі. Але пры яе духоўным упłyве. Канешне, многае сцерлася, як бы знікла, развеялася на злых віхурах штодзённасці. Але ж вядома, што дабро ў чалавечым сусвete прырастаете зярніткамі ад учынкаў кожнага, таму і перамагае зло. Ад Ірыны Казулінай дадалося разуменне перавагі кахання над смерцю, міжчалавечай салідарнасці над варожасцю, каштоўнасці свабоды над каштоўнасцю «чаркі і шкваркі».

ФАКТЫ, ПАДЗЕІ, ЛЮДЗІ

НАВІНЫ РЭГІЁНАЎ

ЛІДА

Мастак Міхась Мельнікаў не паквапіўся на некалькі тысяч долараў і не прадаў у Польшчу ў прыватную калекцыю партрэт знакамітага земляка, кампазітара, славутага скрыпача, аўтара беларускай оперы «Маргер» на лібрэта Уладзіміра Сыракомлі, Канстанціна Антонія Гурскага, а перадаў яго Лідскаму гісторычна-мастацкаму музею.

Антоні Гурскі — выбітная асона. Ён быў дырыжорам аркестра Тыфліскай оперы, Харкаўскага сімфонічнага аркестра. Яго паважаў Пётр Чайкоўскі, і зараз на радзіме знакамітага рускага кампазітара ў горадзе Кін стаіць бusto Гурскому.

У 1917 годзе Гурскі з'ехаў у Варшаву, дзе спачатку зарабляў гроши таперам у мясцовых кінатэатрах. Пасля перасяліўся ў Познань, дзе да канца сваіх дзён быў канцэртмайстарам Вялікага тэатра імя Манюшкі.

У Антонія Гурскага багатая творчая спадчына. Ім напісаны больш за сто рамансаў, вакальных творы, сімфонічныя паэмы, оперы, творы для скрыпкі і фартэп'яна. Музычная фантазія f-moll і зараз лічыцца адным з шедэўраў польскай арганай музыки познага рамантызму.

Міхась Мельнікаў напісаў партрэт земляка з фотаздымка, які даслаў яму прыхільнік творчасці Гурскага.

Лідзяне памятаюць свайго земляка, і штогод у мясцовай музычнай вучэльні праходзяць мерапрыемствы з дня яго народзінаў.

МАСТЫ

Мастоўскія актыўісты Руху «За Свабоду» ў межах грамадска-інфармацыйнай кампаніі «За Еўрапейскую Мастоўшчыну» распачалі акцыю супраць незаконнай дактылаксапії мастоўскіх мужчын, якія на працягу апошніх дзён масава атрымліваюць позвы з'явіцца ў Мастоўскі РАУС для здачы адбіткаў пальцаў.

У межах кампаніі плануецца шырокое інформаванне насельніцтва Мастоўскага раёна з дапамогай матэрыялаў, якія распавядаюць пра доброволічнасць гэтай працэдуры і магчымасць на законных падставах адмовіцца ад здачы адбіткаў пальцаў. Насельніцтва Мастоўшчыны будзе азнаёмлена з палажэннямі Закона Рэспублікі Беларусь «Аб дзяржаўнай дактылаксапічнай рэгістрацыі» і палажэннямі Крымінална-працэсуальнага Кодэкса Беларусі, якія тычацца рэгулявання дактылаксапічнай рэгістрацыі.

«Мы не выступаем супраць дактылаксапії як законнага сродку выявлення злачынца або дактылаксапічнай рэгістрацыі згодна з артыкулем № 7 Закона Беларусі «Аб дзяржаўнай дактылаксапічнай рэгістрацыі», якую рэгламентуе правядзенне ававязковай дактылаксапії ў адносінах да пэўнай катэгорыі грамадзян. Мы выступаем супраць незаконнай працэдуры зняцца адбіткаў пальцаў мастаўчан, якія маюць усе законныя падставы адмовіцца ад гэтай працэдуры. Гэта рабочыя Мастоўдэрэва, прадпрымальнікі, супрацоўнікі ЖКГ і прадстаўнікі іншых цывільных прафесій. Сёння мы даслалі калектыўны зварот кіраўніку Мастоўскага РАУС Віктару Алексюку і прокурору Мастоўскага раёна з патрабаваннем патлумачыць незаконныя дзеянні мастоўскай міліцыі і прычыну масавага рассылання позываў для здачы адбіткаў пальцаў», — паведаміў рэгіянальны каардынатор Руху «За Свабоду» ў Гродзенскай вобласці Але́сь Зарэмбюк.

Падрыхтаваў Язэп Палубята

ПАДРАБЯЗНАСЦІ

ЛЯВОНАЎ — У ШПІТАЛІ

Адзін з актыўістаў прадпрымальніцкага руху, затрыманы 8 лютага ў Ваўкаўску, Юрый Ляўонаў пераведзены ў турэмную бальніцу на вуліцы Кальварыйскай у Мінску. Пра гэта БелаПАН паведаміла яго дачка Юлія.

Паводле яе слоў, 16 лютага яна прыехала ў Мінск, каб перадаць бацьку перадачу. «У СІЗА мне сказали, што ён пераведзены ў бальніцу ў нядзельню, 15 лютага», — сказала Ю. Ляўонаўна. — «Я размаўляла са следчым. Ён паведаміў, што тату паклалі ў

Рэспубліканскі турэмны шпіタル на Кальварыйскай вуліцы з дыягнозам «камяні ў нирках». Такі дыягноз не вельмі праўдападобны. Сам следчы паехаў у Ваўкаўск, і яго ў Мінску няма. Таксама мне не удалося звязацца з адвакатам — ён быў недаступны па мабільнім тэлефоне. Я прыйшла ў адвакацкую кантору, у якой ён працуе, і мне сказаў, што адвакат у камандзіроўцы».

Паводле слоў Юліі, да арышту ў яе бацькі праблем з ныркамі не ўзнікала.

Нагадаем, Мікалай Аўтуховіч, Юрый Ляўонаў і Уладзімір Аспінка былі затрыманы раніцай 8 лютага ў Ваўкаўску. Санкцыі на затрыманне і вобыск даў пракурор Гродзенскай вобласці.

ДЗЕНЬ ВОЛІ

ПААСОБКУ І РАЗАМ

Вольга ХВОІН

Упершыню за многія гады падрыхтоўка да Дня Волі адбываеца без удзелу аргамітэта. Таму суб'екты Аб'яднаных дэмакратычных сілай ды іншыя арганізацыі распрацоўваюць уласную канцепцыю адзначэння 25 сакавіка. Пра гэта паведаміў журнالістам старшыня Аб'яднанай грамадзянскай партыі Анатоль Лябедзька.

Кіраўніцтва партыі БНФ яшчэ на пачатку лютага заяўляла, што падае заяўку на правядзенне мітынгу і шэсця, стварае аргамітэт, да працы якога будуть запрошаны ўсе ахвочыя. Але пакуль ніякіх прапаноў да іншых суб'ектаў палітычнага поля не паступала. Анатоль Лябедзька расказаў, што пропануецца стратэгія, якая, на яго думку, дазволіць далучыцца да акцыі многа людзей і арганізацый. Не робіцца

акцэнт на арганізатараду, кожны рыхтуе свае інфармацыйныя матэрыялы, дзе найперш дэкларуецца час і месца збору: 25 сакавіка а 18-й гадзіне калі Акадэмія навук. На акцыю плануецца прыйті з пакетам прапаноў кіраўніцтву Беларусі: антыкрызісныя мерамі, зменамі ў заканадаўства.

Лідэр кампаніі «За свабоднае развіціе прадпрымальніцтва» Віктар Гарбачоў прытырмліваецца такой жа пазіцыі: «Хай кожны выйдзе са сваімі патрабаваннямі, але адзінай калонай. У нас ёсьць праблемы, і мы будзем пра іх гаварыць 25, 26 сакавіка і надалей. Мы звязраемся не толькі да прыхільнікаў нашай кампаніі, але і да іншых прадстаўнікоў прадпрымальніцтва да нас на Дзень Волі».

Пра свой намер удзельніцаць у падрыхтоўцы святкавання Дня Волі заявілі старшыня грамадскага аб'яднання «Саюз Чарнобыль — Беларусь» Аляксандр Валчанін, юрист і прадстаўнік руху афганцаў «Абаронцы Айчыны» Алег Волчак. Алег Волчак папярэдзіў пра магчымыя правакацыі, якія могуць быць арганізаваныя быццам бы ад імя афганцаў. «Апошнім часам спецслужбы актыўна апрацоўваюць афганскі рух, быццам бы мы зібраемся ў чыніць правакацыі, выбухі, падпалы. Але мы да гэтага ніякага дачынення не маєм. Прад'яўлена абвінавачванне Аўтуховічу. Выявілася, што ў нас быццам бы былі цэлія склады зброі, якую мы рыхтавалі да 25 сакавіка. Заяўляю, што ўсё гэта няпраўда. Мы — людзі мірныя», — падкрэсліў прадстаўнік руху афганцаў «Абаронцы Айчыны».

Анатоль Лябедзька лічыць, што толькі агульная, аб'яднаная пазіцыя дазволіць дагрукацца да ўладаў. «Калі акцыя будзе ўдалай, масавай, гэта азначае, што да «чырвонага дома» дойдуць асобныя пасланні. Улада не пачне невялікую групу прадпрымальнікаў, чарнобыльцаў, партыі. Яна прыслухваецца толькі да тых, у кім адчувае сілу», — заяўіў старшыня АГП.

ЗАКЛІК

ТАВАРЫСТВА АХОВЫ ПОМНІКАЎ ПРОСІЦЬ ДАПАМОГІ

У заяве ад 17 лютага старшыня Беларускага добраахвотнага таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры Антон Астаповіч заклікаў СМІ і грамадскасць падтрымаць грамадскае аб'яднанне.

У заяве зазначаецца, што таварыства — адзінай спецыялізаванай арганізацыя ў Беларусі, якая паслядоўна і прынцыпова адстойвае права на існаванне нацыянальных помнікаў гісторыі і культуры, выяўляе факты парушэння заканадаўства ў гэтай галіне з боку дзяржаўных органаў, выкryвае непасрэдна вінаватых у знішчэнні гісторыка-культурных каштоўнасцяў.

«Незалежная грамадская ініцыятыва і аўтарытарная форма кіравання на ўсіх узроўнях беларускай дзяржавы — рэчы несумяшчальныя. І, як вынік, спробы на працягу гадоў аслабіць кволую грамадзянскую супольнасць, звесці ў нішто патэнцыял уплывовых грамадскіх аб'яднанняў праз прававы, эканамічны, інфармацыйны і іншы ўціск», — гаворыцца ў заяве.

Яе аўтар нагадвае, што ў 2004 годзе дзяржава незаконна нацыяналізавала будынкі Траецкім прадмесці сталіцы, адроджаны за сродкі аб'яднання, потым зрабіла былога інвестара арандатарам, а напрыканцы 2008 года канчаткова выселіла таварыства з гэтага будынка.

Паводле слоў Астаповіча, архіў таварыства, які змяшчае навуковую, прававую і фінансавую інфармацыю, часова перамешчаны ў памяшканне на гары былога будынка аб'яднання па вуліцы Старожоўская, 5. І зараз балансатрымальнік будынка КУП «Мінская спадчына» пад пагрозай вызвалу архіва на сметнік патрабуе вызваліць гэтае неўладкаванае памяшканне, падкрэсліваеца ў заяве. Старшыня таварыства лічыць, што тэрміновасць патрабавання «Мінскай спадчыны» выклікана, у першую чаргу, дзейнасцю аб'яднання па выкрыцці і абарадаванні фактаў парушэнняў заканадаўства ахове гісторыка-культурнай спадчыны ў Мінску і краіне.

ЗАЯВА

ВАЙСКОЎЦЫ СУПРАЦЬ ПРЫМУСУ

Былыя вайскоўцы, а зараз вядомыя беларускія палітычныя і грамадскія дзеячы выступілі з адкрытай заявой у падтрымку Івана Шыльы, Зміцера Федарука і Франака Вячоркі, якіх прымусова прызвалі на службу ў войска.

Праваабаронца Алег Волчак, намеснік старшыні грамадскага аб'яднання «Рух «За свободу» Аляксей Кавалец, юрист Гары Паганяйла, старшыня «Саюза

беларускіх пісьменнікаў» Але́сь Пашкевіч і лідэр аргамітэта па стварэнні «Народнай грамады» (Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі) Мікола Статкевіч выказваюць у заяве «рошучы пратэст супраць незаконных дзеянняў па прызыву на вайсковую службу моладзевых актыўістаў».

«Тое, што адбылося, з'яўляецца супрацьправным актам, які дыскрэдытае вайсковую службу і ідею абароны Башкавайшчыны як святы абавязак і права кожнага чалавека. Падобныя дзеянні адраджаюць практику «палітычнай рэкррутчыны», якая практиковалася царскім рэжымам для

барацьбы з іншадумцамі», — гаворыцца ў заяве.

Праз супрацьправныя дзеянні шэрагу адказных асабаў беларускія войска ад інструменту абароны краіны ператвараюцца ў інструмент палітычных рэпресій і падаўлення апазіціі, зазначаюць падпісанты.

У звароце ўтрымліваеца заклік да ўсіх людзей, да медыаў і вайскоўцаў, адказных за прызыўныя мерапрыемствы, «не заставацца бясплоўнымі заложнікамі палітычнай кан'юнктуры і прайвіціў цвёрдасці, не даць пераўтварыць беларускія войска ў турму».

▶ ПРЭС-КАНФЕРЕНЦЫЯ

У САВЕЦЕ ЕЎРОПЫ ХОЧУЦЬ БАЧЫЦЬ БЕЛАРУСКУЮ АПАЗІЦЮ

Вольга ХВОІН

Перамовы пра наданне Беларусі статуса адмислові запрошанага ў Парламенцкай асамблей Савета Еўропы будуць весціся да чэрвеня, пасля чаго гэта пытанне будзе разгледжана і прынята адпаведнае рашэнне. Пра гэта паведаміў журналістам па выніках візіту ў Мінск дэлегациі Парламенцкай асамблей Савета Еўропы старшыня камісіі па палітычных пытаннях ПАСЕ спадар Горан Ліндблад.

«Ізалицця ні да чаго добра га не прывяла, таму мы імкнёмся аднавіць статус Беларусі як адмислові запрошанай у Парламенцкай асамблей Савета Еўропы. Да нас наступалі сігналы пра змяненін ў лепшы бок, — заявіў Горан Ліндблад. — Спачатку гэта пытанне абмяркоўваецца ў камісіі па палітычных пытаннях, затым яно будзе вынесенна на абмеркаванне ПАСЕ».

Прадстаўнік Савета Еўропы адзначыў, што не зусім верна будзе казаць пра тое, што Беларусь выканала ўсе ўмовы Еўрасаюза. Але некалькі разоў падкрэсліў,

Горан Ліндблад

што асаблівых крытэраў для надання краіне статусу спецыяльнага госця не існуе. «Мы будзем настойваць на tym, каб былі прадстаўнікі апазіцыі. Важны дыялог, абмеркаванне працэсу. Я спадзяюся, што Беларусь стане сябрам Савета Еўропы і яе жыхары, напрыклад, зможуць свабодна звязацца ў Страсбургскі суд, — пакрэсліў Горан Ліндблад. — Цяпер настаў паваротны мон-

тант, каб вярнуць Беларусь у сям'ю Еўропы, і фінансавы крызіс дапаможа нам у гэтым. У ЕС да Беларусі не толькі інтэрэсы ў галіне свабода і право чалавека, суду, але і эканамічныя».

Прапанова стварыць сумесную афіцыйную-апазіцыйную дэлегацыю ў Савеце Еўропы была агучаная прадстаўнікамі ПАСЕ падчас сустрэч са спікерам Савета Рэспублікі Барысам Батурам

і першым намеснікам Адміністрацыі прэзідэнта Наталляй Пяткевіч. Прадстаўнікі еўрапейскай дэлегацыі паведамілі, што з афіцыйнай боку быті пярэчанні наконтмагчымага ўзделу апазіцыі ў дэлегацыі.

Каб пацвердзіць неадэкаўтасць пратэсту ўладаў, Горан Ліндблад прывёў прыклад Кітая, дзе няма апазіцыі ў парламенце. «Мы патрабуем, каб у дэлегацыю

былі ўключаныя прадстаўнікі апазіцыі. Калі Беларусь стане сябрам Парламенцкай асамбліі Савета Еўропы, то будуць толькі дзеючыя дэпутаты. Для спецыяльнага статусу ёсць спецыяльныя ўмовы», — заявіў кіраўнік палітычнай камісіі. — Цяпер робіцца ціск на тое, ці ідзе Беларусь па верным шляху. І паступаючы сігналы, што краіна на шляху демакратызацыі. Есць паўнавартасныя сябры Савета Еўропы, якія ідуць назад, а Беларусь рухаецца наперад».

Старшыня Аб'яднанай грамадзянскай партыі Анатоль Лябедзька расказаў журналістам, што падчас сустрэчы прадстаўнікоў апазіцыі з дэлегацыяй ПАСЕ абмяркоўваўся варыянт шэсць плюс шэсць, калі ў беларускай дэлегацыі будуць прадстаўленыя шэсць чалавек ад парламента і шэсць чалавек ад апазіцыі.

Горан Ліндблад паведаміў, што за час візіту дэлегацыі абмяркоўваліся пытанні свабоды СМИ, реґістрацыі і распаўсюду газет. Было закранута пытанне пра палітычныя знікненні, на што генеральнік пракурора Беларусі падаўшы да чэрвеня падрыхтаваў мемарандум па апошніх выніках расследавання. Асноўнай мэтай візіту, па словах Ліндблада, было больш даведацца пра настроі ў парламенце, партыях, НДА, грамадстве.

▼ ТЫДНЁВЫ АГЛЯД

ГОСЦІ, ГОСЦІ, ГОСЦІ, ХТОСЬЦІ ЁСЦЬ, НЯМА КАГОСЬЦІ

Сяргей САЛАҮЁУ

Такой колькасці замежных гасцей адначасова Беларусь, здаецца, не ведала. Беларусь наведвае шмат хто з еўрапейскіх структураў. Галоўнае, каб з гэтага быў плён. Але далёка не ўсе на такі дыялог ускладаюць вялікія надзеі.

Напачатку тыдня ў Беларусь прыбыла дэлегацыя Парламенцкай асамбліі Савета Еўропы. Дэлегацыю ўзначальвае старшыня Палітычнага камітэта асамбліі Горан Ліндблад. У яе складзе старшыня падкамітэта ПАСЕ па Беларусі Сініка Хурскайнен і дакладчык Парламенцкай асамбліі па сітуацыі ў Беларусі Андрэя Рыгоні.

Еўрапейскія палітыкі абмеркавалі з беларускімі ўладамі перспектывы далейшага дыялогу з Саветам Еўропы і ПАСЕ ў галіне дэмакратыі, право чалавека і вяршэнства закона. У ходзе візіту адбыліся сустрэчы прадстаўнікоў еўраструктур са старшынямі абедзвох палат Нацыянальнага сходу Беларусі, кіраўніцтва Адміністрацыі прэзідэнта, міністэрстваў замежных спраў, юстыцыі, інфармацыі і адукацыі, ге-

неральным праукторам, старшынямі Вярховага і Канстытуцыйнага судоў.

Што тычицца вынікаў гэтага візіту, то яны будуць, як заўсёды, вельмі дыпламатычныя. Але гэткай дыпламатыя зусім не даспадобы некаторым асабам. Найперш, гэта звязана з пазіцыяй Еўропы ў дачыненні да Беларусі.

Еўрасаюз павінен вызначыцца, што для яго мае большую значнасць: каштоўнасці дэмакратыі і маралі або дыялог з Лукашэнкам. Рабіць адно і другое немагчыма ў сённяшніх беларускіх умовах. Калі стаіцца задача любой цаной весці дыялог з Лукашэнкам — калі ласка, вядзіце, гэта ваша пазіцыя і ваша меркаванне. Калі задача змагацца за каштоўнасці дэмакратыі і свабоды, дык трэба карэктаваць сваю пазіцыю», — лічыць лідэр «Маладога фронту» (Чехія) Зміцер Дашкевіч.

Паводле яго слоў, «Малады фронт» з самога пачатку ставіўся краітычна да дыялогу беларускай улады з Захадам.

«Паводле нашага меркавання, дыялог не можа праходзіць у такім фармаце, у якім ён праходзіць. Аляксандрам Лукашэнкам не зроблена нікіх пэўных кроку да паляпшэння сітуацыі ў Беларусі. У той жа час, мы не жадалі займацца толькі tym, як краітыкаўца распачаты працэс. Але найперш мы імкнуліся выставіць свае ўмовы фармату дыялогу. Патрабаванні быті вельмі простыя: адмена антыканстытуцыйнага артыкула 193-1 Крымінальнага кодэкса Беларусі (дзеянасць ад імя незарэгістраванай арганізацыі), рэгістрацыя ўсіх грамадскіх аўяднанняў, якія на гэты прэтэндуюць, вызваленне і поўная

амністыя палітвязняў, свабода слова і свабода сходаў грамадзян», — заявіў Дашкевіч.

«Паводле нашага меркавання, у Еўропы павінна быць пўнай пазіцыя. Лідэры еўрапейскіх краін павінны вызначыцца, што для іх важнейшае: каштоўнасці дэмакратыі і маралі або дыялог з Лукашэнкам. Рабіць адно і другое немагчыма ў сённяшніх беларускіх умовах. Калі стаіцца задача любой цаной весці дыялог з Лукашэнкам — калі ласка, вядзіце, гэта ваша пазіцыя і ваша меркаванне. Калі задача змагацца за каштоўнасці дэмакратыі і свабоды, дык трэба карэктаваць сваю пазіцыю», — лічыць лідэр «Маладога фронту» (Чехія) Зміцер Дашкевіч.

Зміцер Дашкевіч не адзінокі ў сваім скепсісе. Таксама нейкі скепсіс з нагоды візіту дэлегацыі выказаў і не хто іншы, як Аляксандар Лукашэнка. «Апазіцыя ад нас выбіваецца нічога не будзе праз Еўрасаюз і Амерыку», — заявіў Аляксандар Лукашэнка 17 лютага падчас візіту на магілёўскае ААТ «Бабуін гладыш».

«Яны сачынілі цэлую цялегу, апазіцыянеры, — у мяне гэта сачыненне, на сталае этым дакумент ляжыць. Вось гэта трэба патрабаваць ад «Лукашэнкі і яго ўлады, каб яны» зрабілі, — сказаў А. Лукашэнка. — І чэшская старшынства сёняння пачынае фарміраваць парадак дня з Беларуссю зыходзячы з патрабаваннямі гэтак званай «апазіцыі»,

якую нават вы не бачыце праз вялікае павелічальнае шкло. Я папярэдзіў міністра замежных спраў і сёняння ўпершыню публічна кажу: такі падыход да перамоў з Беларуссю неперспективны. У нас ёсць сферміраваны парадак дня, вельмі важныя пытанні, а не тое, што патрабуе апазіцыя».

Адказваючы на пытанне пра арышт вайсковыкі прадпрымалінікай, беларускі кіраўнік заявіў: «Яны ўжо ў апазіцыю пайшлі. У нас я толькі недзе кагосьці прыдушилі за справу, тыповыя злачынцы — ён тады апазіцыянер. Але гэта ўжо вядома, і, напэўна, у Еўропе гэта зразумелі. Там, на мой погляд, штосьці са зброяй было звязана. ... У нас закон адзін. Мы ўжо наеліся з ліпеня. Няхай гэта там волглеск быў нейкі, людзі пацярпелі, але гэтага ў краіне быць не павінна. ... Аўтаматы законна прыватніку захоўваць нельга. І іншыя гранаты там, выбуховыя прыстасаванні. Самы жорсткі будзе запыт. Тэрору ў краіне дапусціць я не могу».

Канешне, дзіўна, што прэзідэнт называе самы гучны тэрракт у Мінску «волглескам». Пра аўтаматы і гранаты, якія прыватніку захоўваць нельга, — гэта зразумела. Але ж тут трэба было б звярнуць увагу на тое, што гэты выбух дагэтуль не расследаваны, вінаватыя ў здзіўненні яго не скончылі і не пакараныя. І тут узімка пытанне: дзе ж той «самы жорсткі будзе запыт»?

Скептычна паставіўся да візіту дэлегацыі ПАСЕ і лідэр Аб'яднанай грамадзянскай партыі Анатоль Лябедзька. «Прадстаўнікі дэмакратычных сіл таксама не маюць канчатковай пазіцыі па прадастаўленні Беларусі статусу спецыяльнага запрошанага ў ПАСЕ», — сказаў старшыня АГП. — Для нас гэта пытанне не першаснае. Больш важныя ўмовы, якія неабходна выкананы ўладам для паўнапраўнага ўзделу ў ПАСЕ». Лідэр АГП нагадаў дэлегацыі ПАСЕ акалічнасці аднаўлення для Нацыянальнага сходу статусу спецыяльнага запрошанага ў АБСЕ. «У 2000 годзе прадстаўнікі ўладаў казалі пра маладую дэмакратыю, пра неабходнасць інтэграцыі з Еўропай — пра тое, што і цяпер. Аднак за дзеяўць гадоў на шляху да дэмакратыі Беларусь практична не прасунулася. Еўрапейскім структурам не варта наступаць на тия ж граблі», — зазначыў палітык.

Карацей, візіту ПАСЕ большасць з палітыкаў расчараўваў. Але што далей?

Позна вечарам 18 лютага ў Мінск з афіцыйным візітам прыбыў вярховы прадстаўнік Еўрасаюза па зневіні палітыцы і бяспецы Хаўер Салана. Гэта першы візіт еўрочыноўніка таго ўзроўню ў Беларусь. Ці будзе гэты візіт настолькі ж «выніковым», як і візіт дэлегацыі ПАСЕ? Пабачым на будучым тыдні.

► ПАЛЕМІКА

Ад рэдакцыі

Імя Вячаслава Оргіша добра вядомае ў дэмакратычным асяродку. Доктар філософіі, ён доўгі час працаваў у «Народнай волі». Яго артыкулы вызначаліся выразнай апазіцыянасцю. Але вось нядаўна ён перайшоў працацаць у «СБ» Беларусь сегодня — галоўную газету ўладаў. Такія рэзкія пераходы заўсёды выклікаюць пытанні. Сам В. Оргіш, як можна зразумець з яго артыкула пад красамоўнай называй «Прыйшоў час сыходзіць з барыкад»,

сваё рашэнне тлумачыць прынцыповымі матывамі. Не па факту пераходу, а па зместу артыкула, з ім палемізуе вядомы палітык, прафесар Юры Хадыка. Свой артыкул Юры Віктаравіч даслаў у «СБ», аднак газете яго не надрукавалі, а размясцілі на сایце. З-за парушэння роўнасці ўмоў для палемікі, а таксама з улікам таго, што дэмакратычны асяродак «СБ» (тым больш сайт) з-за адназначна зададзенай пазіцыі выдання не чытае, Юры Хадыка звярнуўся да нас з просьбай надрукаваць яго артыкул. Мы з задавальненнем гэта робім, тым больш што проблемы, якія ён узніяў, на жаль, не страйці сваёй актуальнасці.

З ЛЮБОЎЮ І НАДЗЕЙ

Юры Хадыка

Фота Ю.Дядзініча

Калі я чытаў вялізны артыкул доктара філософскіх навук, прафесара В. Оргіша «Прыйшоў час сыходзіць з барыкад», які быў змешчаны ў нумарах 238 і 239 «СБ» за 2008 год, я зрабіў больш за 50 паметак, якія выклікалі пярэчанні. І зразумеў, што адказаць на кожную з іх немагчыма. Тады я стаў іх сістэматызаваць і высветліў, што тэмаў для абмеркавання менш. Таму палеміка можа мець цывілізаваны характар.

Апаплогія апазіцыі

Не шанцуе беларускай апазіцыі. Яна падвяргаецца крътыцы не толькі ў прамовах презідэнта, але і ў публікацыях многіх палітологаў. Яскравы прыклад — В. Оргіш. Я толькі пералічу, у чым ён абвінавачвае прыхільнікаў апазіцыі. Захад не бачыцьмагчымасці, каб беларуская апазіцыя істотна ўплывала на палітычны працэс у краіне, страчвае да яе цікавасць і таму адводзіць ёй ролю «другога плана». Апазіцыя не хоча дыялога з уладай і глядзіць «непрыміруча» на палітычнага праціўніка. Яе вярхушка нічому не вучыцца, і ёй уласцівы інфантылізм мыслення. Апазіцыйны аўтарытэт А. Сянікаў, апазіцыйны ветэрэн У. Мілінкевіч і гуру ПБНФ Ю. Хадыка — тыповыя палітычныя фундаменталісты. У апазіцыі няма інстытуцыйнальнага каркасу. Іншымі словамі, інтэлектуальныхмагчымасцей назначаліць дзяржаву органы. Апазіцыя ўспрымае намер БруSELЮ, які схільны да дыялогу з існуючым рэжымам, як памылку, таму што ёй уласціва «барыкадная культура». Апазіцыя прайграла ўсё, што можна прайграць, таму што яе амбіцыі не адпавядаюць амуніцы.

В. Оргіш называе існуючыя Аб'яднаныя дэмакратычныя сілы (АДС) тытульной апазіцыяй і прадказвае ёй хуткі заняпад, калі яна не стане сістэмнай апазіцыяй. Іншымі словамі, калі яе прадстаўнікі не ўйдуть у структуры ўлады. Я не згодны і з гэтым. АДС — сістэмная апазіцыя і займае тое месца, якое для апазіцыі адводзіць існуючы палітычны рэжым. А ён не прадугледжвае магчымасці прысутнасці апазіцыі ў структурах улады. Калі ж такая магчы-

С. Багданкевіча і Б. Жалібы. Ды і многіх іншых.

Гэта да інтэлектуальнага і кадравага патэнцыялу беларускай апазіцыі.

Пра галоўнае

Але я адышоў ад галоўнага абвінавачвання ў няздольнасці апазіцыі да дыялогу з урадам і ўнеразуменні БруSELЮ, які такі дыялог распачынае. Дзіўна, але, здаецца, В. Оргіш не ведае, што БруSELЮ распачаў такі дыялог яшчэ ў 1997 годзе, калі ўвесну ў Мінск прыяўцё пасол Марэні, каб улагодзіць адносіны ўрада і апазіцыі, якую прадстаўлялі Г. Карпенка і П. Краўчанка. Хто быў з урадавага боку, не ведаю. Аднак ініцыятыва ЕС правалілася, і ў верасні БруSELЮ прыняў першыя санкцыі ў адносінах Мінска. Без усялякай ініцыятывы з боку апазіцыі.

Але гісторыя дыялогу на гэтым не скончылася. У хуткім часе Б. Герэмек дамогся адкрыцця ў Мінску прадстаўніцтва АБСЕ, якое ўзначаліў Ханс-Георг Вік. Два гады ён арганізоўваў дыялог улады і апазіцыі. І амаль арганізаваў. Была складзена папера пра доступ апазіцыі да дзяржаўных СМИ. Папера, падпісаная прадстаўніком прэзідэнта Сазонавым. Аднак яна хутка была адкінута, бо А. Лукашэнка падтримаў ідэю «шырокага дыялога», за якую агітавалі В. Абрамава, Т. Процька, Ю. Загуменаў, А. Фядута. Нетытульная апазіцыя, як сказаў бы В. Оргіш. Пад гэтай назівай хаваўся не дыялог, а права зварнуцца да вышэйшай інстанцыі са сваімі скаргамі і пррапанавамі. Зразумела, што тытульная апазіцыя адкінула гэткі фармат. І сёння

нават В. Оргіш не памятае, што такі дыялог, за які ён агітуе, і з такой апазіцыяй, якая яму падабаецца, меў месца. Але не меў вынікаў. Калі не лічыць два парламенція тэрміны сп. Абрамавай.

Таму сто разоў мае рацыю А. Сянікаў, калі падкрэслівае, што вострай проблемай у Беларусі ёсьць не дыялог з ЕС — ён ідзе і будзе ісці, — а ўнутрыбеларускі дыялог улады з тытульнай (сістэмнай) апазіцыяй. Такі дыялог і далей будзе заставацца мэтаю дэмакратычнага Захаду, які так лёгка, як лічыць В. Оргіш, не забывае пра свае ідэалагічныя каштоўнасці і права чалавека.

Конь Калігулы

І тут я падыходжу да галоўнага абвінавачвання на свой адрас. В. Оргіш цытуе адно мёдэ выкаванне, што прагучала на «Радыё Свабода» 27 чэрвеня 2008 года. «Гэта факт: рэжым усталяваўся, у яго шмат прыхільнікаў. І тающую структуру значна лягчэй разбурыць, калі ўнутры яе будуць знаходзіцца прыхільнікі сувэрэнітэту, прыхільнікі прававой краіны, прыхільнікі правоў чалавека». Дзіўна, што гэта выкаванне стала «дакладным тлумачэннем» таго, чаму ні адзін кандыдат ад апазіцыі на вераснёўскіх выбарах не трапіў у парламент». Не думаю, што кандыдаты ад апазіцыі цытавалі маё выкаванне ў сваіх улётках. Ці ўвесь народ слухаў 27 чэрвеня перадачы «Радыё Свабода». Яшчэ больш дзіўна, што гэтае выкаванне можна лічыць «траянскім канём» апазіцыі. Заўсёды лічыў, што выраж «траянскі конь» — эўфемізм словаў «хлусня», «падман». Мая ж фраза — адкры-

тая дэкларацыя мэты, змагання з узятым забралам. Сэнс, процілеглы «траянскаму каню».

Аднак з разгорнутых разважанняў В. Оргіша вынікае, што яго абурылі слова «разбурыць такую структуру». Ён прыхільнік эвалюцыі. Аднак сусветны вопыт сведчыць, што ні адзін аўтарытарны, дыктатарскі ці тыранічны рэжым не эвалюцыянуваў у дэмакратычны без злому прававой структуры сістэмы. Партугалія, Іспанія, Італія, Германія, Грэцыя, усходнеўрапейскія краіны т. зв. сацыялістычнага лагеру, рэспублікі Прывалтыкі таму прыклад. Толькі ў некаторых выпадках разбуранне прававых падвалін рэжыму супрадаваджалася сацыяльнымі забурэннямі. Пра іх магчымасць трэба ведаць і пазягаць іх. Менавіта ў гэтым сэнс майдані фразы.

Шлях Беларусі да дэмакратыі пачаўся ў канцы 80-х гадоў. Але хутка змяніўся на адваротны. Мы не здолелі ні пераканаць, ні ізаливаць большасць камуністычнай наменклатуры. І прэзідэнт Лукашэнка, прыйшоўшы да ўлады, пабудаваў сваю «вертыкаль» з ужо гатовага матэрыялу. Але ж гэта «ўплывовая сіла» — не клас, як піша В. Оргіш, а клан, аб'яднаны толькі пра гарада да ўлады. Ён і стварыў прававую базу дзейнага рэжыму, якія разлічана на недапушчэнне канкурэнцыі за ўладу.

Толькі сумленныя, свабодныя выбары могуць мірна вырашыць гэту ключавую проблему Беларусі. Можна не сумнявацца, што дэмакратычны свет і беларуская апазіцыя будуць разам змагацца за такія выбары.

Акцыя салідарнасці 16 лютага. Другая злева Людміла Асіпенка, дачка зняволенага Уладзіміра Асіпенкі.

Адсуннасьць канкурэнцыі заўсёды вядзе да застою і загнівання ў кіруючых колах, што выражаяеца ў хабарніцтве, хлуслівых справаздачах і паказным адзінадушы. З цягам часу дэмакратычныя па форме інстытуты выграджаюцца ў дэкаратаўня бяздзейсныя структуры, якія адзыграюць ролю фігавых лісткоў рэжыму. Калісці адзін з першых рымскіх імператараў Калігула (Сапажок), які карыстаўся тытулам першага сенатара, гаварыў, што можа зрабіць сенатарам свайго каня. Баюся, што калі б А. Лукашэнка меў свайго скакуна, то мог бы сказаць тое ж самае. Цалкам на законнай аснове.

Пінеры супраць камуністы

У адным магу пагадзіцца з паважаным крытыкам. Апазіцыі не хапае адзінства. А дэмакратычны рух пачынаўся так добра. Як саюз прыхільнікаў дэмакратыі з лепшымі сіламі КПСС. І мне дзіўна і смешна сёння, калі даўно няма КПСС, чуць антыкамуністычны філіпік з вуснаў маладзёнаў ва ўзроце калі 30. Сённяшнія камуністы не нясуць калектыўнай адказнасці за справы таго часу. Ды і калектыўную адказнасць не

прызнае ні закон, ні хрысціянская мараль. Толькі персанальнай адказнасць признае наша культура.

Як я памятую, сп. Оргіш прысутнічаў на апошнім Кангрэсе дэмакратычных сіл. Ён павінны памятаць, які гвалт узнялі некаторыя маладыя нетытульныя апазіцыянеры пры абмеркаванні новай стратэгіі АДС. Менавіта вакол тэзіса пра дыялог з уладаю і проблемы існавання АДС з удзелам ПКБ. Яшчэ больш сорамна за тых сталых апазіцыянероў, быльых камуністаў, якія гэты гвалт падтрымалі. Я магу прапанаваць толькі адно тлумачэнне гэтай дзіўнай сітуацыі.

Вядома, што яшчэ царская ахранка вынайшла самы эфектыўны сродак змагання з радыкальной апазіцыяй, якая кідала бомбы. Гэты сродак — правацяціця. Славуты Азэф, кіраўнік баявога крыла партыі эсэраў і член Дзярждумы, таму яскравы прыклад. Думаець, што АДС дзеянічае ў стэрильных умовах, наўні.

Як існаванне Бога высвяляеца шляхам назірання за яго справамі, так і прысутннасць малых азефаў адчуваеца па некаторых крызісах у межах ці за межамі АДС.

Хлуслівія лічбы

Я неаднаразова крытыкаў адзіны незалежны сацыялагічны цэнтр, які працуе ў Беларусі. Не за тое, што спецыялісты НІСЭПД няправільна праводзяць апытанні ці падлічваюць пададзеныя галасы. Толькі за тое, што не могуць пры падвядзенні і абмеркаванні вынікаў улічыць эфект страху, які абавязкова прысутнічае ў несвабодным грамадстве. Гэты эфект найбольш праяўляецца пры высыябленні палітычных поглядаў. Што цалкам натуральна. Так, сацыёлагі цягам многіх гадоў сцвярджаюць, што падтрымка дэмакратычных партый у грамадстве падае і замерла на мяжы статыстычнай памылкі. Улічыў гэта ў сваім выкryпці тытульнай апазіцыі і прафесар Оргіш. Ён прывёў табліцу дынамікі індэксу даверу апазіцыйным партыям і тэхніку падліку гэтага індэксу. Пры першым поглядзе бачна, што індэкс адмоўны і ніжэй за 0,5. Здаецца, горш не бывае. Але дастатковая рашырэньне з адным невядомым (што лёгка зрабіць нават без асадкі — трэба скласці з адзінкай індэкс і атрыманую лічбу падзяліць на палам, каб атрымаць долю тых,

хто давярае) і вы пабачыце, што працэнт давяраючых апазіцыі з лістапада 2000-га да кастрычніка 2008 года вагаўся ў межах ад 24% да 33% без якой-небудзь тэндэнцыі да падзення!

Гэтая ацэнка добра карэлюе з лічбамі, якія апазіцыйныя кандыдаты атрымлівалі падчас презідэнцкіх выбараў з 1994 да 2006 года. Таму неяк не верыща, што сума падтрымкі партый АДС калі 10%. Іншая справа, рэйтынг быльых кандыдатаў. Адразу па выбарах яны ляжаць у межах 30%. Але пасля сыходу чалавека з інфармацыйнай прасторы паступова падаюць. Так што дарма В. Оргіш прадказвае заняпад апазіцыі. Калі будзе рэфармавана выбарчае заканадаўства і на выбарчых участках не будзе панаваць яго вялікасць адміністратыўны рэсурс, АДС атрымае калі трэці месцаў у парламенце пры працпарцыйнай сістэме галасавання.

Так што прэтэнзіі АДС на раўнапраўны дыялог з уладаю апраўданыя. Іх амбіцыі адпавядаюць амуніцы.

Тое, што новае...

Застаецца спыніцца толькі на станоўчай праграме для апази-

цы, накіданай доктарам філософскіх навук. Яна налічвае 7 тэзісаў. Большая з іх не новая. І гэта сведчыць пра супадзенне поглядаў на тактыку АДС. Апазіцыя дэ-факта прызнала легітымнасць презідэнта яшчэ ў 2001 годзе, калі прыняла ўздел у презідэнцкіх выбарах. Слушна і тое, што галоўнае змаганне ідзе з «палітычным класам», які сфармаваўся вакол А. Лукашэнкі. Сапраўдную вагу статыстыкі, якую прыводзіць В. Оргіш, я паказаў вышэй. Прапанова шукаць кансенсус з кіручай элітай слушная. А вось папярэджанне баяцца прыўладнай партыі, створанай на грунце РГА «Белая Русь» — тыповая прафесарская фантазія. Такія структуры, як Адзінай Расія, не могуць эвалюцыянуваць у дэмакратычны партыі. Сумненні В. Оргіша адносна здольнасці апазіцыі ўлічваць новыя палітычныя рэаліі пакіну без каментару.

Мне здаецца, што я крху асвятліў занадта змрочны палітычны пейзаж, намаляваны прафесарам В. Оргішам. Но мы живём у адной краіне, якую любім, і ўсе хочам, каб нашым дзесяцям і ўнукам было ў ёй добра.

Дыялог

ЛІБЕРАЛЬНА БЕРЦАМІ ПА НЫРКАХ

Вольга ХВОІН

З пачатку года па Беларусі працакілася хвала «лібералізацыі». На Дзень любові 14 лютага яна ўвасобілася ў брутальнym разгоне мірнай акцыі. Калі ацэнъваць выказванні кіраўніцтва краіны, гэта — не выпадковасць.

Словы «лібералізацыя» і «дыялог» апошнім часам гучачыць ледзь не з кожнага слупа, прыжываюцца нават у гаспадароў высокіх кабінетаў. Масавыя запрашэнні прадстаўнікамі апазіцыі ў каардынантыйныя рады далі надзею, што іх хочуць пачуць. Некаторыя пабачылі ў «лібералізацыі» магчымасці для новага вітку развіцця — усё ж шматгадова змаганне з рэжымам стамляе нават самых апантаных. А тут такое!

Паказальна арыштаваць з недарэчнымі абвінавачваниямі ваўкавыскіх прадпрымальнікаў Мікалая Аўтуховіча, Юрія Лявонава, Уладзіміра Асіпенку. Праз тыдзень арыштаваць на ўкраінска-беларускай мяжы актыўіста «Маладога Фронту» Арцёма Дубскага, які з'ехаў на Украіну, калі даведаўся, што на яго заявілі кримінальную справу па арт. 415 Кримінальнага кодэksa за парушэнне парадку адбыцця пакарання, да якога яго прысудзілі за ўздел у акцыі пратэсту прадпрымальнікаў зімою 2008 года. Арцём Дубскі быў асуджаны на 2 гады амежавання волі без адбыцця тэрміна ў спэцыяльных установах. Гавораць, што Арцём не першы раз прыезджаў у Беларусь да сваякоў.

У дзень традыцыйнай штогадовай акцыі любові 14 лютага, якую «Малады Фронт» ладзіў

у дванаццаты раз, на кватэрах актыўістаў моладзевай арганізацыі адбыліся вобшуки. Без тлумачэння і прад'яўлення санкцій працурора супрацоўнікі міліцыі канфіскавалі дакументы, датычныя дзеянісці арганізацыі, а таксама прыватныя рэчы (ноўтбукі, фотаапараты) актыўістаў Мікалая Дзэмідзенкі, Валеру Мацкевічу, Кацярыны Галіцкай і Вадзіма Ханяўкі. Ці вернуць гэта гаспадарам — не вядома. Вечарам таго ж дня супрацоўнікі міліцыі і байцы спецназу брутальна разагналі мірную акцыю ў цэнтры горада. «Малады Фронт» падаваў заяўку ў Мінгарвыканкам з просьбай дазволіць правесці акцыю на плошчы Якуба Коласа ў Мінску.

Натуральная, арганізатары атрымалі адмову, але ад сваіх планаў вырашылі не адыходзіць. Вечарам у цэнтры горада сабралася каля ста чалавек, некаторыя прыйшлі са сваімі дзецімі — акцыя ж «любові». Але тэатралізаваная свята хутка ператварылася ў пабоішча. Не зважаючы на то, што натоўпе былі дзецы, дзяўчата, міліцыя і АМАП выціснілаў людзей з цэнтральнай вуліцы. Былі збітыя Уладзімір Сяргеевіч і Зміцер Бародка.

Фото Ю. Дзядзінскага

Вулічныя акцыі апошніх дзён наўрад ці пагражалі чым-небудзь уладам. Маладафронтавуці ў касцюмах анёлаў і лодзі з партрэтамі зняволеных не збраліся браць штурмам адміністрацыйныя будынкі, дык навошта было пускаць у ход гумавыя дручкі, кулакі і берцы? Для чаго ўвогуле ўладам спартрэбілася арганізація новыя паказальнікі арышты: дэманстрацыя сілы Захаду, які ставіць умовы беларускаму рэжыму палепшыць сітуацыю з правамі чалавека? Ці пробныя каменъчкі: што важней еўрапейскім палітыкам — эканамічныя інтарэсы ці дзесятак збітых апазіцыянероў?

Прыхільнік эвалюцыйнага развіцця дзяржаваўнага строю Беларусі Аляксандар Мілінкевіч падчас канферэнцыі руху «За Свабоду» заяўвў, што разглядае новыя крокі ў зменшэнні палітычнага «не як дыялог асобаў, а як дыялог Еўрасаюза і Беларусі». «Трэба глядзець, што выгадна нашай краіне, яе народу, што спрыяе дабрабыту людзей, умацоўвае не-залежнасць. Калі мы любім сваю Бацькаўшчыну, мы абавязаныя думаць пра будучыню нашых дзяцей сёння, нават ва ўмовах аўтарытарнага рэжыму, — лічыць палітык. — Эгайстычна разглядадзіць тое, што адбываецца зараз у Беларусі толькі з пункту гледжання барацьбы апазіцыі з Лукашэнкам. Бесперспектывна для нас заніць пазіцыю выключна староніх апазішчыкаў працэсу дыялога. Сённяшняя ўнутраная палітыка — гэта не толькі бокс, а ўсё больш — шахматы. Гуляць трэба не эмоцыямі, а разумам».

Дарэмана Аляксандра Мілінкевіча не прыйшоў на акцыю салідарнасці 16 лютага ці Дзень любові 14-га:

на свае вочы мог бы ўпэўніцца, што ўлады пакуль прапануюць толькі «бокс». Лідэр руху «За свабоду» нагадвае, што ўлада мусіць спыніць палітычна матываваныя пераследы. «Трэба рэалізація «нулявыя варыянты»: реальная дэмакратызацыя пачынаецца з поўнай адсуннасці рэпрэсіяў і ўціску супрацоўнікаў іншадумцаў. Упэўнены, што Еўрасаюз падзяляе такую пазіцыю». Так і хочацца ўсклініць: залатыя слова! Праўда, проблема ў тым, што яны застаюцца толькі словамі. І ЕС з гэтym маўкліва пагаджаецца.

Каб прыхільнікі дыялогу не песьцілі заўшыніх ілюзій, кіраўнік

Беларусі Аляксандра Лукашэнкі падчас візіту ў Магілёў расказаў журналістам, якую ролю ў пэрмовах з Захадам ён адводзіць апазіцыі, якую «і праз павелічальнае шкло не ўбачыць». Кіраўнік дзяржавы папярэдзіў, што ёсць план перамоў паміж Мінскам і Брушлем, які ўтрымлівае важныя пытанні, «а не тое, што патрабуе апазіцыя». Каб канчаткова паказаць сваім апанентам на іх месца, Лукашэнка зрабіў недвусэнсоўны намёк на справу ваўкаўскіх прадпрымальнікаў: «У нас, як толькі кагосьці прыдушилі за злачынныя справы — ён адразу ж становіцца «апазіцыянерам». Натуральная, ствараючы такі імідж для апазіцыі, Лукашэнка забяспечвае сабе апраўданне ў вачах беларусаў, якія больш за эканамічныя крызісі баяцца толькі вайны. Але куды больш непрыемна і небяспечна будзе, калі ў гэтага захоча паверць Еўропа, не пакінуўшы супрацьвагі гумавым дручкам і берцам АМАПу.

З 16 лютага ў Беларусі знаходзіцца місія делегаціі Парламенцкай асамблеі Савета Еўропы пад кіраўніцтвам старшыні Палітычнага камітэта асамблеі Гарана Ліндблада. У яе складзе — старшыня падкамітэта ПАСЕ па Беларусі Сініка Хурскай-нен і дакладчык Парламенцкай асамблеі па сітуацыі ў Беларусі Андрэя Рыгоні. 18 лютага ў Мінск з афіцыйным візітам прыбыў вярхоўны прадстаўнік Еўрасаюза па знешнім палітыцы і бяспечы Хаўер Салана. Ён мае сустрэцца з Аляксандрам Лукашэнкам, кіраўніком МЗС Беларусі Сяргеем Мартынавым, лідэрамі апазіцыйных партый, у тым ліку і з Мілінкевічам, прадстаўнікамі грамадзянскай супольнасці, са старшынёй БАЖ Жанайя Літвінай. Гэта першы візіт еўрачыноўніка такога ўзроўню ў Беларусь.

ГРАМАДСТВА

6

► ПРЕЗЕНТАЦЫЯ

РАСІЯНЕ ВЫДАЮЦЬ БЕЛАРУСКУЮ ПІСЬМЕННІЦУ

Генадзь КЕСНЕР

Падчас Мінскага Міжнароднага кніжнага кірмашу адбылася презентацыя першых чатырох тамоў поўнага збору твораў вядомай беларускай пісменніцы Святланы Алексіевіч, якая з'яўляецца, бадай, самай выдаваемай беларускай літаратуркай у свеце.

На сустрэчу з пісменніцай у імправізованую канферэнц-залу маскоўскага выдавецтва «Время», якое займаецца выданнем твораў Васіля Быкава і Святланы Алексіевіч, прыйшло столькі людзей, што месца хапіла далёка не ўсім жадаючым папрысунтнічаць на імпрэзе.

Зараз Святлана Аляксандраўна стала жыве ў нямецкай сталіцы. Аўтарка такіх вядомых у свеце твораў, як «Чарнобыльская малітва», «У вайны не жаночы твар», «Цынкавыя хлопчыкі», дагэтуль не выдаецца ў сябе на радзіме, хаяць яе творы перакладзены на сто моваў свету, а па накладах выдання ў яна не саступае найвыбітнейшим замежным літаратарам.

Як адзначыў кіраўнік расійскага выдавецтва «Время» Барыс Пастрнак, у яго нават не было сумневу, ці брацца за выданне твораў Алексіевіч. «Яна — адна з самых выдаваемых у свеце рускамоўных літаратарак, творы

якой у перакладах выдаюцца ў Францыі, Германіі, США, яна — грамадзянка Свету, пісменнік Свету, чалавек Свету», — сказаў поўны цёзка расійскага класіка.

Даўняя сяброўка Святланы Алексіевіч, намесніца галоўнага рэдактара «Российской газеты», былая жыхарка Мінска Ядзвіга Юферава адзначыла: «Калі Святлана прыезджаете ў Москву, ці даводзіцца з ёй сустракацца на Франкфурцкім кніжным кірмашы, яна часта вядзе дыялогі з інтэлектуаламі і пачуваецца з імі нароўна. Ёсць гонар за Беларусь, што мы годныя людзямі звацца ў гэтым свеце, за мужнасць думкі Святланы, за тое, што яна ўваходзіць у кола єўрапейскіх інтэлектуалаў, за тое, што яна асэнсіювае ўсе нялёгкія праблемы чалавечства і чалавечнасці».

«Я рада, што амаль праз 15 год я дома і магу гаварыць са сваімі людзямі. Я вельмі засумавалася,

— сказала Святлана Алексіевіч, звяртаючыся да прысутных.

— Зараз я пішу новую кнігу «Час сэканд-хэнд». Канец «чырвонага» чалавека». Гэта кніга пра час, які мы з вамі пражылі за апошнія дваццаць год. Для мяне гэта былі складаныя гады, і не таму, што канфлікт з уладай, часам і канфлікты з маімі героямі, якія таксама ва ўладзе свайго часу, ва ўладзе нейкіх маніпуляцый, што робяць над імі. Мы ўсе безабаронныя перад сваім часам, перад краінай, у якой мы аказываемся, перад уладай, якая тут ёсць. З аднаго боку, ёсць наша адзіна жыццё, а з іншага боку — мы

Чарга за аўтографамі да Святланы Алексіевіч

вельмі залежым ад таго, што ёсць сёння і зараз».

На думку Святланы Алексіевіч, ствараць лепшую будучыню для чалавека можа толькі ён сам, і пачынаць любыя змяненні трэба з самога сябе: «Што я бачу са свайго акна ў Берліне? Прыходзяць немцы — адзін за адным — і пачынаюць будаваць дзяржаву. Што гэта такое? Стаяць пяць кантэйнераў, у адным — пластыкавыя бутэлькі, у другім — шклянныя, у трэцім — жывая арганіка. То бок, немец стаіць і будзе сваю дзяржаву, ён не кідае ўсё гэта разам, маўляў, гэта не яго проблема, а справа дзяржавы. Немцы ідуць на працу, і калі парушаюць іх інтарэсы, яна самаарганізуецца — два, тры чалавекі, сто, тысяча... То бок, улада будзе такой, якой будзем мы».

На думку пісменніцы, сёння галоўнае ў жыцці — выхаванне ў сябе пачуцця свабоды, але, у першую чаргу, пачуцця адказнасці. «Калі мы не будзем свабоднымі людзямі, калі мы не будзем дастойна гаварыць з тым жа начальнікам, калі мы не будзем дастойна гаварыць з тым жа прадаўцом і з усімі астатнімі, калі нашу апазіцыю будзе клапаціць толькі тое, што пра яе думае нехта там далёка, а не тое, што пра яе думаюць у Стоўбцах, то і праз пяцьдзесяц год для нас галоўнымі будуть «чарка і шкварка». Нам кожнаму патрэбна пачуццё адказнасці, і ўсё мае кнігі пра гэта», — падкрэсліла Святлана Алексіевіч.

Па аўтографы вялікай пісменніцы людзі ішлі яшчэ некалькі гадзін пасля завяршэння прэзентацыі.

► ПАДЗЕЯ

ЗНАК БЯДЫ І РАДАСЦІ

Вольга ХВОІН

У межах міжнароднай кніжнай выставы «Кнігі Беларусі–2009» адбылася знакавая для беларускага літаратурнага поля падзея — прэзентацыя поўнага збору твораў Васіля Быкава. Знакавасць, аднак, двухсэнсійная. З аднаго боку, не можа не радаваць, што нарэшце з'явіўся выдавец, які ўзяў на сябе адказнасць за тое, каб пабачыла свет уся літаратурная спадчына народнага пісменніка, з іншага — прыкра, што не знайшлося такіх сярод беларускіх майстроў друку, бо праект ажыццяўляе расійскае выдавецтва «Время».

Маленькі павільёнчык на стэндзе выдавецтваў Pacii не змог змясціць усіх, хто хадзеў папрысунтнічаць на імпрэзе. Пісменнікі і чытачы стаялі поплеч у цесным памяшканні. Відаць, не знайшлося ў краіне

Пашкевіч, Аляксандар Казулін, Барыс Пастрэннак

прасторнай залі ў якім-колькве палацы, уладальніку якога было б за гонар арганізаваць сустрэчу са спадчынай Васіля Быкава — чалавека, якога неаднайчы называлі сумленнем Беларусі.

Генеральны дырэктар выдавецтва «Время», журналіст Барыс Пастрэннак расказаў, што поўны збор твораў Васіля Быкава выйдзе ў чатыронаццаці тамах. Гэта не толькі знакамітый аповесці і апавяданні, але і кінасцэнтары, нарысы, інтэрв'ю, крытычныя

артыкулы, публіцыстыка, вялікая перапіска з рэспандэнтамі з розных краінаў свету. «Нам гэтыя аўтары падаюцца абсолютна расійскімі. У нас адзіная літаратурная прастора, мы разам раслі, людзі адных пакаленняў. І падаешаў дзіўным, калі перакладаецца і выдаецца многа літаратуры Захадняй Еўропы, і так мала ўвагі надаецца творцам сумежных краін», — патлумачыў Барыс Пастрэннак рагшэнне выдавецтваў ўсяцица за беларускі праект.

Кіраўнік і ініцыятар праекта Аляксандар Казулін падкрэсліў, што сумленне — адна з найвялікіх маральных каштоўнасцяў, а Васіль Быкаў — гэта сумленне нацыі, народа. Увасабленнем у рэчаінасць ідэі выдаць поўны збор твораў народнага пісменніка ён заняўся яшчэ ў 2005 годзе на знак памяці і пашаны.

Сёмы і восьмы тамы збору, якія толькі-толькі выйшлі з друку, уключаюць па сутнасці дэбютныя апавяданні Васіля Уладзіміравіча. Восьмы том увабраў у сябе мемуарную прозу — «Доўгая дарога дадому» з усімі праўкамі аўтара, «Параадоксы жыцця» і «Пункціры жыцця». Як адзначыў старшыня Саюзу беларускіх пісменнікаў Алеś Пашкевіч, «у гэтых творах бачна разнасцежжа пісменніка, калі іх чытаць адзін за адным, то можна адсачыць ідэйны пошук, пабачыць, як вырас класік». «Не многім пісменнікамі шануе пасля смерці заставацца ў памяці чытача. Добра, як год праз дваццаць выйдзе якая книга. Выданне твораў Васіля Быкава было здзеіснена, як і належыць па велічыні таленту, па tym, што ён зрабіў для нашай дзяржавы, народа, — падкрэсліў паэт і публіцыст Сяргей Законнікаў

свайм выступе перад чытачамі і выдаўцамі. — Такія рэчы, як «Доўгая дарога дадому», цікавыя не толькі для шараговага чытача, але і для літаратуразнаўцаў, бо ёсць дэталі, якія расказваюць пра тое, як ствараліся творы, зафіксаваныя эмоцыі пісменніка найперш як чалавека».

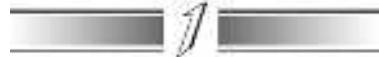
З дзіўляе, што ніводнае дзяржава выдавецтва не дадумалася выдаць поўны збор твораў Васіля Быкава. Прыватныя беларускія выдавецтвы за апошнія гады выпусцілі толькі асобныя творы Васіля Уладзіміравіча: «Параадоксы жыцця», «Пахаджане», «Сцяна», «Доўгая дарога дадому», у літаратурным часопісе «Дзеяслоў» друкаваліся малавядомыя творы пісменніка. Разам з тым, генеральны дырэктар выдавецтва «Время» Барыс Пастрэннак з задавальненнем адзначыў: «Кнігі карыстаюцца добрым попытам. Нават на выставе іх разбіраюць бы гарачыя піражкі». Барыс Пастрэннак паведаміў, што выдавецтва гатавае прапанаваць збор твораў беларускім бібліятэкам. Пытанне, ці захочуць міністэрствы інфарматыкі і адукатыўнай палітыкі на сябе арганізацыйную працу, каб развезці кнігі па ўсіх Беларусі да чытачоў.

Мяркуеца, што ў наступным годзе выдаўцы скончачыць праект. У задуме — выдаць поўны збор твораў Васіля Быкава і на рускай мове.

ТЭЛЕТЫДЗЕНЬ

TV

23 ЛЮТАГА, ПАНЯДЗЕЛАК

05.30 Дакументальна-пазнавальны серыял «Таемніцы свет жывёл» (Францыя).

06.00, 07.00, 08.00, 09.00, 12.00, 13.00, 14.00,

15.00, 16.00, 17.00, 18.00, 19.00, 23.55

Навіны.

06.05, 07.05, 08.10 «Добрай раніцы, Беларусь!».

06.45, 07.45 Зона X.

07.30, 08.25, 11.50 Дзелавое жыццё.

08.20 Гатуем разам.

08.30 У свеце матараў.

09.05, 13.55 «Беларусь. Гісторыя Перамогі».

09.10 Nota Bene.

09.35 Здароўе.

10.05 Жаночае ток-шоў «Жыццё як жыццё». «Я выйшла замуж за замежніка».

11.05 Серыял «Родныя людзі» (Украіна).

12.10 Меладрама «Толькі вянрніся» (Расія).

14.05 «Будні чэмпіёнаў».

14.30 Відэафільм АТН «Самба - не танец».

15.15, 19.20 Навіны рэгіёна.

15.30 Культурныя людзі.

16.05 Гульнявое шоў «Інтутыцыя».

16.55 Меладрама «Гарачы лёд» (Расія).

17.50 Серыял «Родныя людзі» (Украіна).

18.50, 00.40 «Зона X. Крымінальная хроніка».

19.35 «Арэна». Праграма аб спорце.

19.55 Ток-шоў «Ход у адказ».

21.00 Панарама.

21.50 «81-я цырымонія ўручэння прэміі «Оскар-2009».

23.40 Вострасюжэтны серыял «Афіцэры».

00.45 Дзень спорту.

06.00, 06.30, 07.00, 07.30, 08.00, 08.30, 09.00

Навіны.

06.05 АНТ прадстаўляе: «Наша раніца».

09.05 Контуры.

10.10 «Дыханне планеты».

10.45 Фільм «Навальнічныя вароты».

11.00 Навіны.

11.05 Навіны спорту.

11.10 Фільм «Навальнічныя вароты». Працяг.

13.00 Нашы навіны.

13.05 Навіны спорту.

13.10 Фільм «Навальнічныя вароты». Канчатак.

14.45 Фільм «Служылі два таварышы».

16.00 Нашы навіны.

16.10 Навіны спорту.

16.15 Фільм «Служылі два таварышы». Працяг.

17.00 Прэм'ера. «Алег Янкоўскі. У галоўнай ролі».

18.00 Нашы навіны.

18.15 Навіны спорту.

18.20 Фільм «Ваенна-палявы раман».

20.00 Час.

20.30 Нашы навіны.

21.00 Навіны спорту.

21.05 Драма «Набрыдзь». Расія, 2006.

23.00 Нашы навіны.

23.15 Навіны спорту.

23.20 «Зваротны адлік». «Да-19. Час герояў».

23.50 Прэм'ера. Фільм «Фальшиваманетчыкі».

01.35 Нашы навіны.

01.50 Навіны спорту.

06.00 «24 гадзіны».

06.10 «Міншчына».

06.20 «Раніца. Студыя добра га настрою».

07.30 «24 гадзіны».

07.40 «Раніца. Студыя добра га настрою».

08.30 «Тыдзень». Інфармацыйна-аналітычна праграма.

09.30 «Вялікі сняданак».

10.00 «Пляц гісторый».

10.30 «24 гадзіны».

10.55 «Танга ўтро». Тэленавэла.

11.45 «Багатая і хаханая». Серыял.

12.35 «Ваенная таямніца».

13.30 «24 гадзіны».

13.50 «Мая хата».

14.20 «Наша справа».

14.30 «Далёкія сваякі».

14.45 «Фантастычны гісторый».

15.35 «Я - вандроўца».

16.00 «Культурнае жыццё».

16.30 «24 гадзіны».

16.50 «Спартовы тыдзень».

17.20 «Міншчына».

17.30 «Званая вячэр».

18.25 «Багатая і хаханая». Серыял.

19.30 «24 гадзіны».

20.00 «Сталічны падрабязнасці».

20.10 «СТБ-спорт».

20.15 «Добры вечар, малиня».

20.35 Фільм «Прарыў». Расія, 2006 г.

22.30 «24 гадзіны».

22.55 «СТБ-спорт».

23.00 «Салдаты. Новы прызыў». Серыял.

23.55 «Закон і крымінал».

00.00 «Сталічны футбол».

00.30 «Гучная справа».

23.55 Хакей. Формула гульні.

00.20 Хакей КХЛ. «Дынама» (Мінск) - «Сібір» (Новасілірск).

07.00 Фільм «Аляксандар Неўскі», 1938 г.

08.50 Фільм «Самы паволны цягнік», 1963.

10.10 «Ранішня пошта».

10.40 Фільм «Моцнны духам», 1967 г.

13.50 Навіны - Беларусь.

14.00 Весткі.

14.20 «Кулагін і партнёры».

14.55 Музычны фільм «Трэмбіта», 1968 г.

16.50 Навіны - Беларусь.

17.00 «Салдаты, што спяваюць». Дакументальны фільм.

17.55 «Канчына без мінулага». Тэлесерыял.

18.50 Навіны - Беларусь.

19.00 Весткі.

19.20 Святочны канцэрт, прысвечаны 20-годдю вываду савецкіх войскі з Афганістана.

21.05 Навіны - Беларусь.

21.15 Фільм «Мы з будучыні», 2008 г.

00.25 Заканчэнне эфіру.

06.15 Гісторыка-прыгодніцкі баявік «Апошні легіён».

08.00 Сёння.

08.20 «Следства вялі...».

09.05 «Кватэрна пытанні».

10.00 Сёння.

10.25 «Чапаева ліквідаваць». Дакументальны фільм.

11.15 Вострасюжэтны серыял «Афганская здань».

13.00 Сёння.

13.20 Вострасюжэтны серыял «Афганская здань».

18.00 Сёння.

19.00 Футбол. Еўрагалы. Часопіс.

19.45 Футбол. Еўрагалы. Адмысловы выпуск.

20.00 Снукер. Адмыновы чэмпіянат Уэльса (Ньюпорт, Вялікабрытанія). Фінал.

21.15 Восі дык так!!!

21.30 Армрэстлінг. PAL/NAL.

22.00 Pra рэстлінг. Агляд WWE (World Wrestling Entertainment).

ТЭЛЕТЫДЗЕНЬ

8

25 ЛЮТАГА, СЕРАДА

- 05.10** Дэтэктывны серыял «Двайняты» (Расія).
06.00, 07.00, 08.00, 09.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.00, 19.00, 23.55 Навіны.
06.02, 07.05 Прэс-агляд.
06.05 Дзень спорту.
06.15, 07.10, 08.10 «Добрай раніцы», Беларусь!.
06.45, 07.45 Зона X.
07.30, 11.50 Дзелавое жыццё.
08.20 Гатум разам.
08.35 Сфера інтэрсаў.
09.05, 13.55 «Беларусь. Гісторыя Перамогі».
09.10 Меладрама «Монтээркыста» (Расія).
10.00 Меладрама «Гарачы лёд» (Расія).
10.50 Серыял «Родныя людзі» (Украіна).
11.40 «Ёўрафест. Дзень за днём».
12.10 Гульнявое шоў «Інтуіцыя».
13.05 Камедыйны серыял «Монк» (ЗША).
14.05 Альманах вандравання.
14.30 Камедыйны серыял «Офіс» (ЗША).
15.15, 19.20 Навіны рэгіёна.
15.25 Хранікальна-дакументальны цыкл «Нябачны фронт» (Беларусь).
16.05 Дэтэктывны серыял «Двайняты» (Расія).
16.55 Меладрама «Гарачы лёд» (Расія).
17.50 Меладраматычны серыял «Родныя людзі» (Украіна).
18.50, 00.00 «Зона X». Крымінальная хроніка.
19.30 Зямельнае пытаннне.
19.55 Меладрама «Монтээркыста» (Расія).
20.50 «Спартлато 5 з 36». Забадуяльянне шоў.
21.00 Панарама.
21.35 Футбол. Ліга чэмпіёнаў. Чэлсі -- Ювентус. Прамая трансляцыя.
23.40 Дзень спорту.
00.10 Футбол. Ліга чэмпіёнаў. Агляд дня.
00.55 Футбол. Ліга чэмпіёнаў. Рэал -- Ліверпуль.

07.00 АНТ прадстаўляе: «Нядзельная раніца».

- 08.00, 09.00** Нашы навіны.
09.05 Нядзельная пропаведзь.
09.20 «Шчаслівая разам». Камедыйны серыял.
09.50 «Шалапутныя нататкі».
10.10 Пакуль усе дома.
11.00 Фазэнда.
11.35 Разумніцы і разумнікі.
12.20 «Ранішня пошта».
13.10 «Дарослья казкі аб жывёлах». Дакументальны фільм.
13.40 «Зваротны адлік».
14.10 Камедыя «Іван Васільевіч змяняе професію».
16.00 Нашы навіны.
16.15 Навіны спорту.
16.20 Прэм'ера. Юблейны канцэрт групы «Любэ».
18.10 Прэм'ера. Меладрама «Матчы інстынкт».
20.00 Контуры.
21.05 «Дыханне планеты».
21.40 «Апошні герой: Забытая ў раі».
22.55 «Камедзі Клаб».
23.30 Прыгоднікі фільм «Міф».

- 06.00** «24 гадзіны».
06.10 «Міншчына».
06.20 «Раніца. Студыя добрага настрою».
07.30 «24 гадзіны».
07.40 «Раніца. Студыя добрага настрою».
08.30 «Аўтапанарама».
08.50 «Атрад». Серыял.
10.00 «Пляц гісторый».
10.30 «24 гадзіны».
10.40 «Закон і крымінал».
10.50 «Танга ўтро». Тэленавэла.
11.45 «Багатая і каханая». Серыял.
12.35 «Надзвычайні гісторыі».
13.30 «24 гадзіны».
13.50 «Эпарцёр СТБ».
14.20 «Далекія свякі».
14.40 «Гадкае качаня». Моладзеўы серыял.
15.35 «Салдаты. Новы прызыў». Серыял.
16.30 «24 гадзіны».
16.50 «Рэактыўны бокс».
17.20 «Міншчына».
17.30 «Званая вячэра».

- 18.25** «Багатая і каханая». Серыял.
19.30 «24 гадзіны».
20.00 «Сталічныя падрабязнасці».
20.10 «СТБ-спорт».
20.15 «Добры вечар, малиня».
20.30 «Дабро пажаліцца».
20.55 «Атрад». Серыял.
22.00 «Мінск і мінчане».
22.30 «24 гадзіны».
22.55 «СТБ-спорт».
23.00 «StartUp!» Тэлегульніца.
23.25 «Салдаты. Новы прызыў». Серыял.
00.20 «Закон і крымінал».
00.25 Тэніс. Кубак Федэрэцыі 2009.
01.25 «Дэтэктывныя гісторыі».

- 06.55** Ранішня падзарадка.
07.55 Смачна з Барысам Бурдой.
08.25 Дэтэктывны серыял «Забойная сіла-5» (Расія).
09.20 У гэты дзень.
09.25 Гадзіна суду. Справы сямейныя.
10.10 Серыял «Спадчынніца» (Мексіка).
11.00 Свая музыка.
11.25 Пасоўванне+.
11.55 Спорт-кард.
12.20 Футбол. Ліга чэмпіёнаў. «Арсенал» - «Рома».
14.10 Серыял «Адплаты за грахі» (Расія).
15.00 Пазакласная гадзіна.
15.10 «Касмаполітэн». Відэаверсія.
16.05 Гадзіна суду з Паўлам Астахавым.
17.00 Смачна з Барысам Бурдой.
17.35 Серыял «Спадчынніца» (Мексіка).
18.35 Навіны культуры.
18.50 Дэтэктывны серыял «Забойная сіла-5» (Расія).
19.55 Беларуская часіна.
20.55 Кальянка.
21.15 Кінараман «Лёс» (СССР). 1-я серыя.
23.05 «Іншыя». «Родная кроў».
23.35 Хакей. КХЛ. «Дынама» (Мінск) - «Металург» (Новакузнецк).
01.25 Хакей. НХЛ. Агляд тýдня.

- 06.00** Сёння.
06.05 Інфармацыйны канал «Сёння раніцай».
09.05 «Вочная стаўка».
10.00 Сёння.
10.25 «Асоба небяспечны!».
10.55 «Галоўная дарога».
11.20 Прэм'ера. Дэтэктывны серыял «Двое з куфара». Праверка на трываласць».
12.05 Гістарычна драма «Беряя. Пройгрыш».
13.00 Сёння.
13.30 Дэтэктывны серыял «Шпіёнскія гульні».
15.10 «Проста цырк».
15.35 «Агляд. Надзвычайна здарэнне».
16.00 Сёння.
16.30 Вострасюжэтны баявік «Марскія д'яблы».
18.15 «Ты не паверыш! Ньюс».
18.35 «Агляд. Надзвычайна здарэнне».
19.00 Сёння.
19.40 Прэм'ера. Вострасюжэтны серыял «Святаяннік».

- 21.40** «І зноў добры дзэнь!».
22.35 «Ты не паверыш! Ньюс».
23.00 Сёння.
23.25 Прэм'ера. Гістарычна драма «Беряя. Пройгрыш».
00.20 Дэтэктывны серыял «Лікі».

- 09.30** Снукер. Адчынены чэмпіянат Уэльса (Ньюпорт, Вялікабрытанія). Фінал.
11.00 Лыжныя гонкі. Чэмпіянат свету ў Чэхіі (Ліберац). Спрынт класічным стылем. Фінал.
12.00 Лыжныя гонкі. Чэмпіянат свету ѿ Чэхіі (Ліберац). Спрынт. Кваліфікацыя. Камандныя спаборніцтвы. Прамая трансляцыя.
13.00 Снукер. Адчынены чэмпіянат Уэльса (Ньюпорт, Вялікабрытанія). Фінал.
14.00 Лыжныя гонкі. Чэмпіянат свету ѿ Чэхіі (Ліберац). Спрынт. Камандныя спаборніцтвы. Прамая трансляцыя.
15.30 Футбол. Кубак УЕФА. 1/16 фіналу. Першыя матчы.
16.30 Снукер. Адкрыты чэмпіянат Уэльса (Ньюпорт, Вялікабрытанія). Фінал.
19.00 Футбол. Еўрагалы. Навіны.
19.15 Лыжныя гонкі. Чэмпіянат свету ѿ Чэхіі (Ліберац). Спрынт. Камандныя спаборніцтвы.
20.30 Футбол. Еўрагалы. Навіны.
20.45 Вось дык так!!!
21.00 Абраана па серадах.
21.05 Конны спорт. Кубак свету ѿ Іспаніі (Bira). Канкур.
22.05 Конны спорт. Кубак свету ѿ Швецыі (Гётэнбр). Канкур.
23.05 Навіны коннага спорту.
23.10 Гольф. Тур PGA. Турнір Northern Trust Open (Лос-Анджэлес, ЗША).
00.10 Гольф. Еўрапейскі тур. Джоні Уокер. Класік (Пхукет, Тайланд).
00.40 Гольф-клуб.
00.45 Яхт-клуб.
00.55 Абраана па серадах.
01.00 «Спартовы курорт». Часопіс.
01.15 «Спартовы вандроўца». Часопіс.
19.00 Лыжныя гонкі. Чэмпіянат свету ѿ Чэхіі (Ліберац). Спрынт. Камандныя спаборніцтвы.
06.00 Сёння.

26 ЛЮТАГА, ЧАЦВЕР

- 05.10** Дэтэктывны серыял «Двайняты».
06.00, 07.00, 08.00, 09.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.00, 19.00, 23.55 Навіны.
06.02, 07.05 Прэс-агляд.
06.05 Дзень спорту.
06.15, 07.10, 08.10 «Добрай раніцы», Беларусь!.
06.45, 07.45 Зона X.
07.30, 08.30, 11.50 Дзелавое жыццё.
08.20 Гатум разам.
08.35 Зямельнае пытаннне.
09.05, 13.55 «Беларусь. Гісторыя Перамогі».
09.10 Дэтэктывна меладрама «Монтээркыста» (Расія).
10.05 Меладрама «Гарачы лёд» (Расія).
10.50 Серыял «Родныя людзі» (Украіна).
11.40 Відэофіlm АТН «Прыўдіў Лідскага замка» цыку «Зямля беларуская».
12.10 Гульнявое шоў «Інтуіцыя».
13.05 Камедыйны серыял «Монк» (ЗША).
14.05 Уласнай персонай.
14.30 Камедийны серыял «Офіс» (ЗША).
15.15, 19.20 Навіны рэгіёна.
15.25 Хранікальна-дакументальны цыкл «Нябачны фронт» (Беларусь).
16.05 Дэтэктывны серыял «Двайняты» (Расія).
16.55 Меладрама «Гарачы лёд» (Расія).
17.50 Меладраматычны серыял «Родныя людзі» (Украіна).
18.50, 00.00 «Зона X». Крымінальная хроніка.
19.30 Сфера інтэрсаў.
19.55 Дэтэктывна меладрама «Монтээркыста» (Расія).
20.50 Прэс-агляд.
21.00 «Агонь кахання». Шматсер. фільм.
21.10 «Хай кажуць» з Андрэем Малахавым.
18.00 Нашы навіны.
18.15 Навіны спорту.
19.00 Нашы навіны.
19.55 «Рудая». Шматсер. фільм. 39-я серыя.
20.00 Час.
20.30 Нашы навіны.
21.00 Навіны спорту.
21.05 Прэм'ера. «Жыццё, якога не было». Шматсер. фільм.
22.05 Прэм'ера. «Група ZETA». Шматсер. фільм.
23.00 Нашы навіны.
23.15 Навіны спорту.
23.20 «Злачынствы стагоддзя».
23.50 «Геніі і эльздні».
00.20 «Місія празорлівасці». Шматсер. фільм.
01.10 Нашы навіны.
01.25 Навіны спорту.
06.00 «24 гадзіны».
06.10 «Міншчына».
06.20 «Раніца. Студыя добрага настрою».
07.30 «24 гадзіны».
07.40 «Раніца. Студыя добрага настрою».
08.30 «Дабро пажаліцца».
08.50 «Атрад». Серыял.
10.00 «Пляц гісторый».
10.30 «Закон і крымінал».
10.50 «Танга ўтро». Тэленавэла.
11.45 «Багатая і каханая». Серыял.
12.35 «Дзетэктывныя гісторыі».
13.30 «Дзетэктывныя гісторыі».
14.20 Тэніс. Кубак Федэрэцыі 2009.
15.40 «Гадкае качаня». Моладзеўы серыял.
15.35 «Салдаты. Новы прызыў». Серыял.
16.30 «24 гадзіны».
16.50 «Малая Радзіма». Глыбокае.
17.20 «Міншчына».
17.30 «Званая вячэра».
18.25 «Багатая і каханая». Серыял.
19.30 «24 гадзіны».
20.00 «Сталічныя падрабязнасці».
20.10 «СТБ-спорт».
20.15 «Добры вечар, малиня».
20.30 «Аўтапанарама».
20.55 «Атрад». Серыял.
22.00 «Асабісты інтэрс».
22.30 «24 гадзіны».
22.55 «СТБ-спорт».
23.00 «StartUp!» Тэлегульніца.
23.25 «Салдаты. Новы прызыў». Серыял.
00.20 «Закон і крымінал».
00.25 «Гарачы лёд».
00.55 «Сакрэтныя гісторыі».

- 06.55** Ранішня падзарадка.
07.55 Смачна з Барысам Бурдой.
08.25 Дэтэктывны серыял «Забойная сіла-5» (Расія).

27 ЛЮТАГА, ПЯТНІЦА

05.10 Дэтэктывны серыял «Двайнты» (Расія).
06.00 Навіны.
06.02, 07.05 Прэс-агляд.
06.05 Дзень спорту.
06.15, 07.10, 08.10 «Добрай раніцы, Беларусь!».
06.45, 07.45 Зона Х.
07.00 Навіны.
07.30, 11.50 Дзелавое жыццё.
08.00 Навіны.
08.20 Гатуем разам.
08.35 Сфера інтэрсаў.
09.05, 13.55 «Беларусь. Гісторыя Перамогі».
09.00 Навіны.
09.10 Дэтэктывна меладрама «Монтэкрыста» (Расія).
10.00 Меладрама «Гарачы лёд» (Расія).
10.50 Меладраматычны серыял «Родныя людзі» (Украіна).
11.40 «Еўрафест. Дзень за днём».
12.00 Навіны.
12.10 Гульнявое шоў «Інтуіцыя».
13.00 Навіны.
13.05 Камедыяны дэтэктывны серыял «Монк» (ЗША).
14.00 Навіны.
14.05 Шпілька.
14.30 Камедыяны серыял «Офіс» (ЗША).
15.00 Навіны.
15.15, 19.20 Навіны рэгіёна.
15.25 Храніальна-документальны цыкл «Нібачны фронт» (Беларусь).
16.00 Навіны.
16.05 Дэтэктывны серыял «Двайнты» (Расія).
16.55 Жаночае ток-шоў «Жыццё як жыццё». «Я супраць сэксу да шлюбу».
17.00 Навіны.
18.00 Навіны.
18.05 Меладраматычны серыял «Родныя людзі» (Украіна).
19.00 Навіны.
19.30 «Зона Х». Вынікі тыдня.
19.55 Дэтэктывна меладрама «Монтэкрыста» (Расія).
21.00 Панарама.
21.50 Фантастычны серыял «Героі» (ЗША).
23.35 Драма «Уваскращаючы мерцвякоў» (ЗША).

01.40 Дзень спорту.

06.00, 06.30, 07.00, 07.30, 08.00, 08.30, 09.00 Нашы навіны.
06.05 АНТ прадстаўляе: «Наша раніца».
09.05 «Рудая». Шматсерыйны фільм. 39-я серыя.
10.05 «Жыццё, якога не было». Шматсерыйны фільм.
11.00 Нашы навіны.
11.05 Навіны спорту.
11.10 «Кантрольны закуп».
12.00 «Малахай+».
13.00 Нашы навіны.
13.05 Навіны спорту.
13.10 «Зразумець. Прабачыць».
13.45 «Модны прысуд».
15.00 «Руская жонка Пабла Пікасо».
16.00 Нашы навіны.
16.10 Навіны спорту.
16.15 «Агонь кахання». Шматсерыйны фільм.
17.10 «Хай кажуць» з Андрэем Малахавым.
18.00 Нашы навіны.
18.15 Навіны спорту.
18.20 «Дакументальны дэтэктыв». «Памянуць Кілер».
18.55 «Поле чудаў».
20.00 Час.
20.30 Нашы навіны.
21.00 Навіны спорту.
21.05 «Клуб вясёлых і знаходлівых». Вышэйшая ліга.
23.20 Нашы навіны.
23.35 Навіны спорту.
23.40 «Наша Belarussia».
00.15 Камедыя «Хата са зніжкай». Францыя, 2006 год.
02.00 Нашы навіны.
02.15 Навіны спорту.

06.00 «24 гадзіны».
06.10 «Міншчына».
06.20 «Раніца. Студыя добра га настрою».
07.30 «24 гадзіны».
07.40 «Раніца. Студыя добра га настрою».
08.30 «Аўтапанарама».
08.50 «Атрад». Серыял.
10.00 «Пляц гісторый».

10.30 «24 гадзіны».
10.40 «Закон і крымінал».
10.50 «Танга ўтрох». Тэленавэла.
11.45 «Багатая і каханая». Серыял.
12.35 «Прыватны гісторыя».
13.30 «24 гадзіны».
13.50 «Асабісты інтэрас».
14.20 Тэніс. Кубак Федэрэцыі 2009.
14.50 «Гадкае качаня». Моладзеўы серыял.
15.35 «Салдаты. Новы прызыў». Серыял.
16.30 «24 гадзіны».
16.50 «Гарачы лёд».
17.20 «Міншчына».
17.30 «Званая вячэр».
18.25 «Багатая і каханая». Серыял.
19.30 «24 гадзіны».
20.00 «Сталічны падрабязнасці».
20.10 «СТБ-спорт».
20.15 «Добры вечар, маляня».
20.35 Фільм «Рыбка з імем Ванды». ЗША-Вялікабрытанія, 1988 г.
22.30 «24 гадзіны».
22.55 «СТБ-спорт».
23.00 «Відъзмо-невідъзмо». Агляд міжнароднага шоў-бізнесу.
23.40 Фільм «20 цыгарэт». Расія, 2007 г.

Юнасць-Ліепаяс Металургс. Прамая трансляцыя.
20.45 Калыханка.
21.10 Бітва экстрасенсаў.
22.15 «Грандыёзная гонка». Забаўляльная праграма (ЗША).
23.10 Камедыяна меладрама «Анатомія Грэй» (ЗША).
07.00 Добрай раніцы, Расія!
09.15 Тэлесерыял «Кармеліта».
10.00 Тэлесерыял «Даішнікі».
11.00 Весткі.
11.30 Тэлесерыял «Мамука».
12.30 Фільм «Стаянка цягніка - дзе хвіліны». 1972 г.
13.50 Навіны - Беларусь.
14.00 Весткі.
14.20 «Кулагін і партнёры».
14.55 «Мне сніца рускі снег...». Дакументальны фільм.
16.50 Навіны - Беларусь.
17.00 Весткі.
17.25 «Гарадок». Дайджэст.
17.55 «Жанчына без мінулага». Тэлесерыял.
18.50 Навіны - Беларусь.
19.00 Весткі.
19.30 «Юрмала». Фэст гумарыстычных праграм.
21.25 Прэм'ера. Вострасюжэтны фільм «Шлях дадому». 2008 г.
23.20 Навіны - Беларусь.
23.30 Камедыя «Герай ле рамана». 2001 г.
01.00 Заканчэнне эфіру.

15.35 «Агляд. Выратавальнікі».
16.00 Сёння.
16.30 Вострасюжэтны баявік «Марскія д'яблы».
18.20 «Ты не паверыш! Ньюс».
18.30 «Агляд. Надзвычайнае здарэнне».
19.00 Сёння.
19.40 Прэм'ера. Вострасюжэтны серыял «Святынікі».
21.35 Драма «Вавілон».
00.05 Крымінальны трэйлер «Яны».
01.30 «Наша тэма».

09.30 Футбол. Ліга чэмпіёнаў УЕФА. 1/8 фіналу. Першыя матчы.
10.30 Футбол. Еўрагалы. Адмысловы выпукс.
10.45 Футбол. Ліга чэмпіёнаў УЕФА. 1/8 фіналу. Першыя матчы.
12.00 Горныя лыжы. Кубак свету ў Балгарыі (Банско). Жанчыны. Хуткасны спуск. Прамая трансляцыя.
13.30 Скачки на лыжах з трампліна. Чэмпіянат свету ў Чэхіі (Ліберац). HS 134. Кваліфікацыя.
14.00 Лыжныя гонкі. Чэмпіянат свету ў Чэхіі (Ліберац). Мужчыны. 4x10 км класічным/вольным стылямі. Прамая трансляцыя.
16.00 Скачки на лыжах з трампліна. Чэмпіянат свету ў Чэхіі (Ліберац). HS 134. Трэніроўка. Прамая трансляцыя.
16.45 Скачки на лыжах з трампліна. Чэмпіянат свету ў Чэхіі (Ліберац). HS 134. Прамая трансляцыя.
19.00 Футбол. Еўрагалы. Часопіс.
19.30 Лыжныя гонкі. Чэмпіянат свету ў Чэхіі (Ліберац). Мужчыны. 4x10 км класічным/вольным стылямі.
20.45 Скачки на лыжах з трампліна. Чэмпіянат свету ў Чэхіі (Ліберац). HS 134.
22.00 «Наймоцныя людзі планеты». Ліга чэмпіёнаў (Украіна).
23.00 Пра рэстлінг. Агляд WWE (World Wrestling Entertainment).
23.30 Армрестлінг. PAL/NAL.
00.00 Футбол. Еўрагалы. Часопіс.
00.30 Экстремальны спорт. TTR TURP.
01.00 Скачки на лыжах з трампліна. Чэмпіянат свету ў Чэхіі (Ліберац). HS 134.
01.45 Лыжныя гонкі. Чэмпіянат свету ў Чэхіі (Ліберац). Мужчыны. 4x10 км класічным/вольным стылямі.

28 ЛЮТАГА, СУБОТА

06.25 Моладзеўы серыял «Сэрца акіяну» (Францыя).
06.50 Брытва Okama.
07.15 Існась.
07.45 Дзень спорту.
07.55 «Добрай раніцы, Беларусь!».
08.45 Гатуем разам.
09.00 Навіны.
09.10, 12.15 «Беларусь. Гісторыя Перамогі».
09.15 Здароўе.
09.45 Камедыяны серыял «Як сказаў Джым» (ЗША).
10.15 Шпілька.
10.50 Ранішняя хвала.
11.30 «Вынікі берлінскага кінафесту». Фільм 1-ы.
12.00 Навіны.
12.20 Кінааповесць «З табой і без цябе» (СССР).
14.00 Документальны серыял «Таямніцы забытых перамог» (Расія).
14.25 Футбол. Чэмпіянат свету-2010. Відэачасапіс.
15.00 Навіны.
15.10 Навіны рэгіёна.
15.35 Вакол планеты.
16.20 «Зона Х». Вынікі тыдня.
16.40 Гульнявое шоў «Інтуіцыя».
17.45 Відэафільм АТН «Таямніцы замлі Обраў» цыклу «Зямля беларуская».
18.00 Навіны.
18.25 «Ваша лато».
19.15 Латарэя «Ліцёрачка».
19.30 «Мінскі джаз-2009».
21.00 Панарама.
21.45 Відэафільм АТН «Прабач мяне».
22.10 Мастацкі фільм у рубрыцы «Фільм тыдня». Крымінальная драма «Мара Касандры» (ЗША - Вялікабрытанія - Францыя).
00.15 «Уласнай персонай».
00.45 Моладзеўы гумарыстычны серыял «Клава, давай!» (ЗША). Заключныя серыі.

07.00 АНТ прадстаўляе: «Суботняя раніца».
08.00 Нашы навіны.
09.00 Нашы навіны.
09.05 «Шчаслівія разам». Камедыяны серыял.
09.35 «Здароўе».
10.20 «Смак».
11.00 «Кветкі яццуд». Дак. фільм.
11.30 «Жыццё без болю».
12.10 «Хітры Джэкс». Анимацыйны фільм.
13.25 Тэлесапосіп «Саюз».
13.55 «Кінаметры вайны». «Свет чужымі вачамі. Трэцяя ракета».
14.25 «Трэцяя ракета». Мастацкі фільм.
16.00 Нашы навіны.
16.10 Навіны спорту.
16.15 Вялікая палітыка.
16.45 «Аляксей Баталаў. Дарагі наша чалавек».
17.45 Меладрама «Каралева лёду». Расія, 2008 год.
19.35 АНТ прадстаўляе: «Адзін супраць усіх».
20.30 Нашы навіны.
21.00 Навіны спорту.
21.05 Прэм'ера. Фільм «Унук касманаўта».
22.40 «Пражэктарпэрсыхілтан».
23.20 Фільм «Хрыбет Д'ябла».

14.40 «Дараага перадача».
15.35 «Відавочнік прадстаўляе: самае шакавальнае».
16.30 «24 гадзіны».
16.40 «Наша справа».
16.50 «Народжаны ў СССР».
17.40 «Відъзмо-невідъзмо». Агляд міжнароднага шоў-бізнесу.
18.30 «Я - вандраўца».
19.00 «Ля параднага пад'езду».
19.30 «24 гадзіны».
20.00 «СТБ-спорт».
20.10 Фільм «Бессань». ЗША, 2002 г.
22.10 Канцэрт М.Задорнава: «Задорнава да адказу!».
23.15 Фільм «Недарэчны чалавек». Нарвегія-Ісландыя, 2006 г.
00.50 Фільм «Апанаванасць». ЗША, 2000 г.

07.00 Весткі.
07.10 Дэтэктыв «Суровыя кілеметры». 1969 г.
08.45 «Мой срэбны шар».
09.40 «Суботнік».
10.25 «Ранішняя пошта».
11.00 Весткі.
11.10 Фільм «Бар'ер», 1979 г.
13.00 Дэтэктыв «Марш Турцкага. Новае прызначэнне». Фільм 10, «Аптэчная картэль», 1 серыя.
14.00 Весткі.
14.20 Фільм па матывах твораў Аркадзя Гайдара «Бумбараўш». 1971 г.
16.45 Прэм'ера. «Смяяца дазваліяеца». Гумарыстычнае праграма.
19.00 Весткі ў суботу.
19.40 «Суботні вечар».
21.35 Прэм'ера. Вострасюжэтны фільм «Стрытрэйсі». 2008 г.
23.45 Фільм «Неспадзянка Белі». 2002 г.
01.55 Заканчэнне эфіру.

1 САКАВІКА, НЯДЗЕЛЯ

06.30 Моладзевы серыял «Сэрца акіяня» (Францыя).

06.55 Меладрама «У адзін выдатны дзень» (Югаславія).

08.30 Альманах вандраванняў.

09.00, 12.00, 15.00 Навіны.

09.05, 15.55 «Беларусь. Гісторыя Перамо-гія».

09.10 Арсенал.

09.40 Камедыйны серыял «Як сказаў Джым» (ЗША).

10.10 Культурныя людзі.

11.15 «Вынікі Берлінскага кінафесту». Фільм 2-і.

11.45 «Ёўрафест. Дзень за днём».

12.10 Лірчычная камедыя «Трын-трава» (СССР).

13.50 Хакей для ўсіх.

14.30 Хранікальна-документальны цыкл «Нібачны фронт» (Беларусь).

15.10 Навіны рэгіёна.

15.30 Nota Bene.

16.00 Прыводніцкая камедыя «Дарога дадому-2. Страчаны ў Сан-Францыску» (ЗША).

17.45 Суперлато.

18.45 Меладрама «Дараўаная нядзель» (Украіна).

20.35 «Спортлато 5 з 36». Забаўляльнае шоў.

21.00 «Панарама тыдня».

22.35 Футбол. Ліга чэмпіёнаў. Відэачасопіс.

23.05 Прыводніцкі баявік «Бэтмен вяртаецца» (ЗША - Вялікабрытанія).

07.00 АНТ прадстаўляе: «Нядзельная раніца».

08.00, 09.00 Нашы навіны.

09.05 Нядзельная пропаведзь.

09.20 «Шчаслівая разам». Камедыйны серыял.

09.45 «Шалапутныя нататкі».

10.05 Пакуль усе дома.

10.55 Фазэнда.

11.30 Разумніцы і разумнікі.

12.10 «Ранішняя пошта».

12.40 «Зваротны адлік». «Маўчанне карцін. У пошуках згубленага».

13.10 Прэм'ера. «Карнавал лёсу Ірыны Мураўёўай».

14.10 Фільм «Вялікі капкан, або Сола для коткі пры поўным месяцы».

16.00 Нашы навіны.

16.15 Навіны спорту.

16.20 «Новыя песні аб галоўным».

18.00 Прэм'ера. Фільм «Мой восеньскі блюз».

20.00 Контуры.

21.05 «Дыханне планеты».

21.40 «Апошні герой: Забытыя ў раі».

22.55 «Камедзі Клаб».

23.30 Прэм'ера. Фільм «Аднойчы ў Галівудзе».

06.50 «Вовачка». Камедыйны серыял.

07.40 Фільм «Рыбка з імем Ванда». ЗША-Вялікабрытанія, 1988 г.

09.30 «Ўтапанарама».

10.00 «Відавочнік» прадстаўляе: самае смешнае».

10.55 «Вялікі сняданак».

11.30 «Каханне Маё». Камедыйны серыял.

12.30 «Добры дзень, доктар!».

13.00 Фільм «Прывітанне, маляня!». Расія, 2001 г.

14.40 «Дарагая перадача».

15.05 «Культурнае жыццё».

15.35 «Прыватная гісторыя».

16.30 «24 гадзіны».

16.50 «Рэтраманія».

18.00 «Фантастычныя гісторыі».

19.00 «Ўтапанарама».

19.30 «Тыдзень». Інформацыйна-аналітычная праграма.

20.30 Фільм «Балівуд - Галівуд». Канада-Індія, 2002 г.

22.25 «Спартовы тыдзень».

22.55 Настольны тэніс. Ліга нацый. Мужчыны. Беларусь-Германія.

00.00 «Сакрэтны матэрэялы». Серыял.

08.10 Дабравест.

08.40 Mір вашай хаце.

08.50 Бухта капітанаў.

09.30 Наша піцёрка.

10.00 Мультфільм.

10.20 Фантастычны серыял «Госця з будучыні» (СССР). 1-я серыя.

11.30 Медычныя таемніцы.

12.05 Гаспадар.

12.35 Спорт, спорт, спорт...

13.05 Хакей. НХЛ. Нешвіл - Дэтройт.

14.45 Пасоўванне +.

15.05 Спявай, душа, бы.

15.35 Меладраматычны серыял «Дзве зоркі» (Індія).

17.00 Прэм'ера. Серыял «Пачаць спачатку. Марта» (Украіна). 1 - 4, заключная, серыі.

20.20 Тэлебарометр.

20.40 «Правы чалавека».

20.55 Рамантычная камедыя «Артур» (ЗША).

22.45 Свая музыка.

23.15 Пасоўванне +.

23.45 Філасофская прыпавесць «Вясна, лета, восень, зіма...энтоў вясна» (Паўднёвая Карэя-Германія).

07.00 «Здабытак рэспублікі».

07.15 Фільм «Дым Айчыны». 1980 г.

08.45 Мультфільмы.

09.05 «Смехапанарама» Яўгенія Петрасяна.

10.00 «Гарадок».

11.00 Весткі.

11.10 «Сам сабе рэжысёру».

12.00 «Хто ў хаце гаспадар».

12.35 «Хал» Маленкія камедыі.

13.00 Дэтктыў «Марш Турэцкага. Новае прызначэнне». Фільм 10, «Аптэчная картэль».

14.00 Весткі.

07.00 «Дужанне за ўласнасць».

17.00 Дэтктыўны серыял «Закон і парадак: Аўдзел аператыўных расследаванняў».

19.00 «Сёння. Выніковая праграма».

19.50 «Чыстасардэчнае прызнанне».

20.25 «Надзвычайнае здарэнне. Агляд за тыдзень».

20.55 «Галоўны герой».

22.05 Крымінальна-авантурны фільм «Выкрадальнікі».

23.55 Трылер «Прыхильнік».

04.00 Супэрспорт. Чэмпінат свету ў Аўстраліі. Заезд 1-ы.

18.30 Супэрспорт. Чэмпінат свету ў Аўстраліі. Заезд 2-ы.

19.00 Супербайк. Чэмпінат свету ў Аўстраліі. Заезд 2-і.

19.45 Лыжныя гонкі. Чэмпінат свету ў Чэхіі (Ліберак). Мужчыны. 50 км вольным стылем. Мас-старт.

20.30 Тэніс. Турнір ATP у ЗША. Фінал. Праграма трансляцыя.

22.30 Бокс. Паядннак за тытул Чэмпіёна свету па версіі WBA у Швейцарыі (Цюрых).

00.15 Мотаспорт па выходных.

00.30 Лыжныя гонкі. Чэмпінат свету ў Чэхіі (Ліберак). Мужчыны. 50 км вольным стылем. Мас-старт.

01.30 Біятлон. Чэмпінат Еўропы ў Расіі (Уфа). Жанчыны. Гонка пераследу.

02.00 Зімовыя віды спорту. Агляд снежнага ўік-энду.

06.30 Супербайк. Чэмпінат свету ў Аўстралії. Заезд 2-і. Праграма трансляцыя.

09.30 Біятлон. Чэмпінат Еўропы ў Расіи (Уфа). Жанчыны. Слалам. 1-я спроба. Праграма трансляцыя.

10.00 Горныя лыжы. Кубак свету ў Славеніі (Краньска Горка). Мужчыны. Слалам. 1-я спроба. Праграма трансляцыя.

11.00 Біятлон. Чэмпінат Еўропы ў Расіи (Уфа). Жанчыны. Гонка пераследу. Праграма трансляцыя.

11.45 Горныя лыжы. Кубак свету ў Балгарыі (Банско). Жанчыны. Супергігант. Праграма трансляцыя.

13.30 Горныя лыжы. Кубак свету ў Славеніі (Краньска Горка). Мужчыны. Слалам. 2-я спроба. Праграма трансляцыя.

14.30 Лыжныя гонкі. Чэмпінат свету ў

ЦІКАВА

ГІСТОРЫЯ АДНАГО ПРЫСУДУ

Іван БІЧ

20 гадоў таму лідэр Ірану заклікаў забіць англійскага пісьменніка.

14 лютага 1988 года ў сетку праграм «Радыё Тэгеран» давялося ўнесці змены. Эфір запатрабаваў лідэр ісламскай рэвалюцыі аятала Хамейні. Тэмай свайго выступу ён нечакана абраў книгу «Сатанінскія вершы» брытанскага пісьменніка індыйскага паходжання Салмана Рушдзі. Кніга выйшла напярэдадні і ўжо стала да таго часу скандальнай. Шматлікія ісламскія тэолагі абвінавацілі Рушдзі ў свядомай абразе ісламскіх каштоўнасцяў. На іх думку, галоўны герой кнігі — карыкатура на прарока Мухамеда. Кніга была забароненая ў некалькіх краінах.

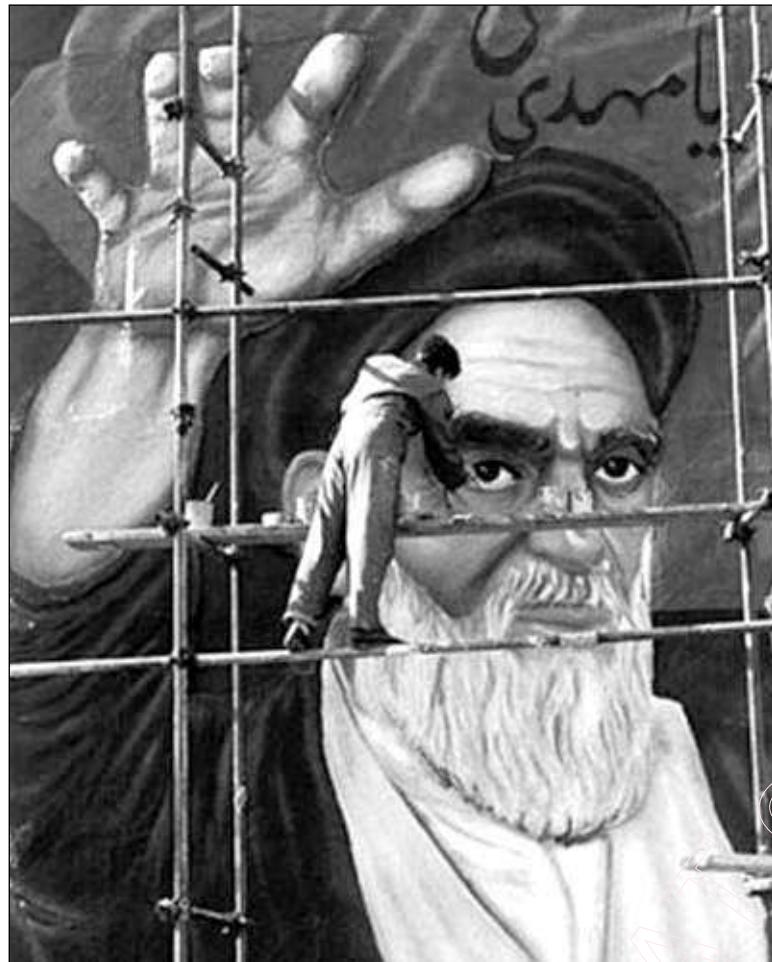
Аднак іранскі лідэр пайшоў далей. Ён зачытаў фатву (рашэнне, якое выносяць муфцій па нейкаму пытанию, заснаванае на прынцыпах ісламу і мусульманскай юрыдычнай практикі). Адпаведна фатве, Салмана Рушдзі треба было забіць. Такога павароту справы ніхто не чакаў.

Пры ўсіх сваіх недахопах Салман Рушдзі не быў фанатычным праціўнікам ісламу. Ён нарадзіўся ў Бамбей. У 14 гадоў паехаў вучыцца ў Кембрыдж. Пазней працаваў у тэатры і як журналист. Паспрабаваў сябе ў літаратуры. Ягоная другая кніга «Дзеці поўнучы» мела вялікі поспех і вывела яго ў першую лігу брытанскіх пісьменнікаў. Па палітычных поглядах ён быў памяркоўным левым, і таму, натуральна, крытычна ставіўся да забабонаў індускіх нацыяналістаў.

Так, Рушдзі заўсёды крытыкаў індыйскую рэпресійную палітыку ў дачыненні да мусульманскай меншасці ў штаце Кашмір. Ён таксама спрачаўся з тэзісам пра тое, што нашэшце мусульман у Індыю ў XI стагоддзі быццам цалкам знішчыла індыйскую цывілізацыю.

Як пішуць крытыкі, гнеўная рэакцыя Хамейні магла быць выкліканай асабістымі комплексамі. Фрагменты біографіі героя кнігі нагадваюць жыццёвые шляхі аятала. Мова пра перыяд, калі ён знаходзіўся на Захадзе ў палітычнай эміграцыі.

Захадзе ў палітычнай эміграцыі.

Аднак іранскі лідэр аятала Хамейні пайшоў далей. Ён зачытаў фатву, адпаведна якой, Салмана Рушдзі, аўтара «Сатанінскіх вершаў», трэба было забіць.

Такога павароту справы ніхто не чакаў

Як бы тое ні было, фатва прыцягнула ўсе позіркі да Рушдзі. У Вялікабрытаніі і краінах Захадняй Еўропы, дзе на гэты час ужо склаліся эмігранцкія мусульманскія камуны, прайшлі акцыі пратэсту. Эмігранты выходзілі на вуліцы і палілі кнігі пісьменніка. Аб'ектам атак сталі кніжныя крамы, якія прадавалі «Сатанінскія вершы», і офісы выданняў, якія пагадзіліся іх друкаваць.

У адказ мабілізавалася прагрэсійная грамадскасць. У некаторых краінах прайшлі акцыі ў абарону свабоды слова. Усе буйныя газеты ў прызначаны дзень выдалі першую главу «Сатанінскіх вершаў».

Заклік Хамейні паставіў у супяречлівасць становішча ўрада Вялікабрытаніі. Рушдзі заўсёды быў ідэйным апанентам кабінету Маргарэт Тэтчэр. Увогуле, на

той час у пісьменніцкіх салонах Англіі лічылася шыкам крытыкаў «жалезную ледзі». Аднак Рушдзі з 1964 года меў брытанскі пашпарт, і прэм'ер-міністр заяўляла, што дзяржава зробіць усё, каб захаваць Рушдзі жыццё. Больш за тое, 7 сакавіка 1989 года Тэгеран і Лондан з-за «Сатанінскіх вершаў» увогуле разарвалі дыпламатычныя адносіны.

На доўгія дзесяць гадоў пісьменнік аддаўся ў рукі сваіх ідэйных ворагаў — кансерватараў. Пачалася канспіратыўная частка ягонага жыцця. Хаваў яго спецыяльны аддзел паліцыі. Звычайна кватэры, дзе жыў Рушдзі, даводзіліся мяняць раз на тыдзень. Пазней Рушдзі пісаў, што часам сам не ведаў, у якім горадзе жыве. Паступова ён псіхічна адаптаваўся да сітуацыі. Пагрозы, якія рэгулярна прыходзілі на

яго адрас 14 лютага, у гадавіну выдання фатвы, называў «лістамі Валянціні».

Сыход Рушдзі ў падполле не азначаў, што проблема была вырашана. Найбольш радыкальныя ісламскія групоўкі вырашылі помісціць не толькі Рушдзі, але і

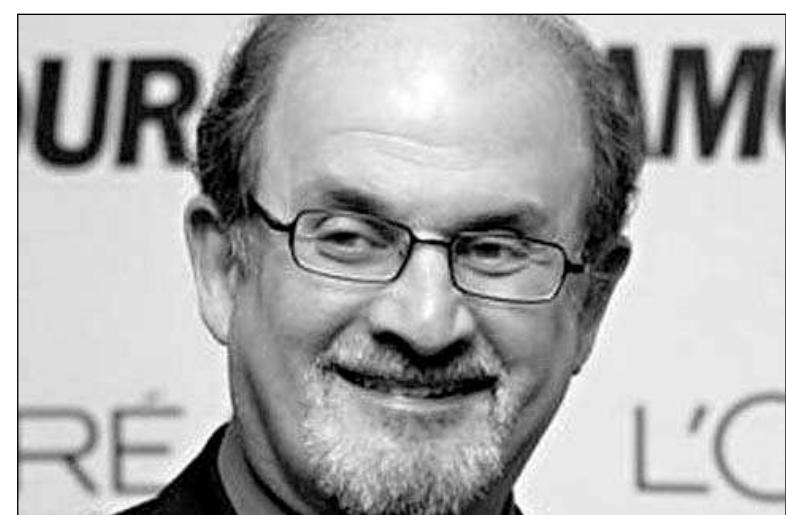
жыццё: піша кнігі, чытае лекцыі,

бярэ ўдзел у позных мерапрыемствах, нават здымаетца ў кіно. У фільме «Дзённік Брыджа Джонс» ён згуляў самага сябе. Нарэшце, ён стаў сэрам Рушдзі. У 2007 годзе каралева надала яму рыцарскае званне.

Тым не менш іранскія кансерватары працягваюць заяўляць, што смяротны прысуд Рушдзі застаецца ў сіле. У 2005 годзе аяталі Алы Хаменеі публічна падтрымаў фатву свайго папярэдніка ў звароце да пілігримаў, якія адпраўляліся ў Мекку. Афіцыйна Іран таксама не адмініструе фатву, спасылаючыся на тое, што па традыцыі адмініструе асоба, якая яе прыняла. Аднак, як вядома, аўтар фатвы памер у 1989 годзе.

Сам Салман Рушдзі кажа, што цяперашнія заявы фанатыкаў «хутчэй рыторыка, чым сапраўдныя пагрозы». Дарэчы, маці пісьменніка, якая правяла апошнія гады свайго жыцця ў Пакістане, ніколі не адчувала дыскамфорту. Па словах Рушдзі, ісламская грамада нават аказвала ёй падтрымку.

Скандал вакол «Сатанінскіх вершаў» і фатвы, здаецца, пераходзіць у іншую сферу. Ірыян Эванс, галоўны ахойнік Рушдзі ў часы яго канспіратыўнага жыцця, заявіў, што плануе напісаць кнігу, як Салман сапраўды сябе паводзіў. Па словах Эванса, Рушдзі намагаўся рабіць капітальнае для брытанскага пісьменніка

Салман Рушдзі

ЯНЫ ПРА НАС: ЗАМЕЖНАЯ ПРЕСА ПРА БЕЛАРУСЬ

Зразумела, што блізкія сябры Расіі накіраваліся туды за грашымі і, трэба прызнаць, дасягнулі поспеху. Прэзідэнт Беларусі Аляксандар Лукашэнка пагадзіўся стварыць разам з Расійскай Федэрацияй сумесную сістэму паветранай абароны (у якасці адказу на амерыканскія праграмы ва Усходняй Еўропе) і ў адказ атрымаў крэдыт памерам 2 мільярда долараў. Гэта, так бы мовіць, палітычны кайф Расіі, за які краіна гатова плаціць, нягледзячы на ўнутраныя фінансавыя крыйзіс.

«Грузія. Онлайн» (Грузія)

Тое, што Беларусь знаходзіцца ў складзе расійскай геапалітычнай прасторы, выгадна Захаднюю Еўропе. Выкарстоўваючы рэсурсы Расіі, а апошнім часам і ЕС, які паширујыцца

гэтым накірунку, рэспубліка супрацьстаіць разбураючай для єўрапейскай інтэграцыі тэндэнцыі станаўлення ва Усходняй Еўропе моцнага рэгіянальнага полюса. У гэтым сэнсе Беларусь абараняе інтэрэсы «старой Еўропы».

«Независимая Молдова» (Малдова)

Тым не менш беларускі флірт з єўрапейскімі суседзямі выклікае скепсіс. З 26 студзеня чыноўнікі не могуць разглядзець заяву пра реагістрацыю праваабарончай арганізацыі «Вясна». Арганізацыя, якая займаецца наглядам за выбарамі і маніторынгам парушэнняў правы чалавека, страціла рэгістрацыю ў 2003 годзе. «Атрымаем мы або не легальны статус, — кажа старшыня «Вясны» Алеся Бяляцкі, — гэта стане індыкаторам таго, на сколько ўрад сапраўды

гатовы змяніць стаўленне да грамадзянскіх арганізацый».

«Tageszeitung» (Германія)

Паколькі ідзе нармальны гандаль «мы — нам, мы — вам», не пра якую змову з Крамлём, якая прадугледжвае здачу сувэрэнітэту, мовы быць не можа, — зрабіў выснову прэзідэнт Беларусі. У прыватнасці, па яго слоўах, «мова пакуль не ідзе пра замену нашага рубля на расійскі». «Беларускому прэзідэнту выпадковых пытанняў не задаюць, быў штуцна паставлены і гэты», — раслумачыла наша крыйніца, якая добра ведае асаблівасці беларускага пратаколу. Ёсць думка, што Лукашэнка хаецца апраўдацца перед электаратам, які быў трохі перапужаны заявамі расійскага пасла

наконт того, што беларусы будуць прымым удзел у вайсковых аперацыях за мяжой у свеце вайсковых дамоў».

«Независимая Газета» (Расея)

Такім чынам, атрымліваецца, што крыйсцідапамог Расіі пераканаць саюзнікаў пачаць рэзкія рэформы ў рамках АДКБ з выразна антызахаднім адценнем. Іх прости купілі. З Беларуссю ўсё канчаткована зразумела: пра расійскія інтэрэсы пры выдачы крэдыту гаворыцца прымым тэкстам: перадача «Газпраму» пакета акций «Белтрансгазу» і прызнанне незалежнасці Абхазіі і Паўднёвай Асেціі. Іншымі словамі, у аблімен на крэдыт — актыўны падтрымка непапулярных зневіспалітычных рашэнняў.

«Зеркало» (Азербайджан)

ЗАМЕЖЖА

▼ МІЖНАРОДНЫЯ НАВІНЫ

РАСІЯ: КРОЙНАЯ ПОМСТА – НЕ ДЛЯ ІНГУША

Прэзідэнт Інгушэці Юнус-Бек Евкураў правёу у сталіцы краю Магасе незвычайную сустрэчу. На яе быў запрошаныя прадстаўнікі сем'яў, які знаходзяцца ў стане кроўнай помсты. Традыцыя патрабуе, каб родныя помсцілі за забойства свайго сямейніка. Пры гэтым адказным за забойства лічыцца не толькі сам забойца, аднак і яго блізкія, і нават дальнія родзічы. Па статыстыцы МУС, сёння 180 інгушскіх сямей помсцяць адна адной. За апошнія гады ахвярамі стала каля 100 чалавек. Справа зайшла так далёка, што пра пачатак кроўнай помсты сталі агалошваць публічна, праз прэсу. Падчас сустрэчы з «кроўнікамі» прэзідэнт заклікаў іх да прымірэння. Тым больш, па яго словам, для гэтага ёсць падстава. Зараз рэспубліка збираецца адзначыць гадавіну трагедыі — у лютым спаўненца 65 гадоў з часу дэпартыцы інгушскага народу. Зварот прэзідэнта меў вынікі. Так, папросту на сустрэчы прыміріліся дзеў сям'і, якія быў ворагамі з 1970 года.

Паводле «Независимой газеты» (Расія)

ІРАК: КАНЕЦ ДЭБААСІЗАЦЫ

У Іраку абвешчана пра прыпыненне пераследу сяброў партыі Баас (дзяржавная партыя ў часы дыктатуры Садама Хусейна). Кампанія дэбаасізациі стартавала адразу пасля перамогі ЗША і іх саюзнікаў над войскамі Садама. Яе сутнасць заключалася ў тым, каб разбурыць партыйныя структуры Баас, пакараць галоўных функцыянероў, узяць пад кантроль нізавыя кадры. Сябры партыі таксама былі аблежаваныя ў грамадзянскіх правах. Хаця пад рэпресіі трапілі толькі самыя адказныя апаратчыкі і тыя, хто пасля падзення рэжыму сышоў у партызанку, кампанія выклікала паніку сярод простых сяброў Баас. Шмат хто з іх эміграваў. Аднак цяпер яны могуць спакойна вяртацца на радзіму. На думку новых уладаў краіны, пагрозы з боку Баас больш німа. Пра гэта афіцыйна заяўшчы старшыня камісіі па дэбаасізациі Ахмад Чалабі. Ён таксама падкрэсліў, што дэбаасізация была абавязковым этапам на шляху становлення нацыянальнага адзінства іракцаў.

Паводле «Le Figaro» (Францыя)

ПОЛЬШЧА: ПАПУ РЫМСКАГА ХАЦЕЛІ ЗАБІЦЬ У 1987 ГОДЗЕ

Польская прэса цытуе варшаўскага святара Здзіслава Кроля. Ён сцвярджае, што ў 1987 годзе на Папу Яна Паўла II, які быў з візітам на радзіме, рыхтаваўся тэрарыстычны замах. Яго арганізаторам быў грамадзянін Балгарыі, які працаўшчыў у адным з варшаўскіх гатэляў. План заключаўся ў тым, каб застрэліць Папу падчас яго праезду вуліцамі горада Чэнстахоў, дзе Папа збіраўся правесці набажэнства. Тэрарыст планаваў зняць пакой з відам на вуліцу, па якой будзе ехаць Папа, і адтуль весці па яму агонь. План быў правалены абсалютна выпадкова. Каханка балгарына прыйшла да Кроля і распавяла яму пра тое, што задумала яе хлопец. Кроль успрыняў інфармацыю дастаткова сур'ёзна, паматуючы пра замах на Папу ў 1981 годзе. Яго здзейсніў турак, які быццам быў звязаны з балгарскай разведкай. Святар адразу інфармаваў паліцыю, якая арыштавала балгарына. Што было з ім далей, Кроль не ведае. Супрацоўнікі архіваў Службы бяспекі (польскі аналаг савецкага КДБ) тым часам сцвярджаюць, што ніякай інфармацыі пра замах у іх ніяма. Тому, на іх думку, магчыма, мела месца правакацыя спецслужбай з нейкай пакуль што невядомай мэтай. Дарэчы, за часы пантывікату Яна Паўла II на яго жыццё было зроблена 15 замахаў.

Паводле «Der Welt» (Германія)

► СКАНДАЛ

КОД ПАПЫ

Алег ПЯТРОЎ

Рашэння Папы Рымскага рэабілітаваць былога святара, які адмаўляе факт Халакосту, справакавала не толькі гучны скандал, але і прымусіла шмат каго задацца пытаннем: «Хто такі Бенедыкт XVI?»

«Халакост быў злачынствам супраць Бога і чалавечтва», — сказаў Папа Рымскі. Заява быў зроблена 12 лютага падчас сустрэчы главы каталікоў з дэлегацый амерыканскіх ўрэзі пад кіраўніцтвам галоўнага рабіна Нью-Йорку. Лідэр каталіцкай царквы таксама паведаміў пра намер наведаць Ізраель.

Такім чынам, фармальна крыйзіс, які на працягу двух тыдняў псываў дыялог паміж Ватыканам і яўрэямі і нават выклікаў нешта падобнае на раскол у шэрагах саміх каталікоў, быў вырашаны.

Скандал пачаўся 21 студзеня, калі Ватыкан зняў з чатырох святараў экскамуніку. Экскамуніка — забарона святарам служыць у Касцёле. Усе чацвёрта — сябры Братэрства святога Пія — была пакараныя ў 1988 годзе.

Калі трох з іх мала вядомыя асобы, то чацвёрты — Рычард Вільсан — абсалютна скандальная фігура. Ён нарадзіўся ў 1940 годзе і вырас у добрай лонданскай сям'і. У 1968 годзе ў разгар моладзевай сексуальнай рэвалюцыі ён насуперак настроем сваіх равеснікаў стаў пратэстанцкім святаром. Пазней перайшоў у каталіцтва і далучыўся да Братэрства святога Пія. Гэта братэрства лічыцца самай кансерватыўнай групой калектыўнай звязкі. Некаторыя каталікі нават заявілі пра намер выйсці з Касцёлу. Нават нямецкая прэса, якая ў свой час горача вітала абранне немца на пасаду главы Ватыкану, знаходзіцца ў стане разгубленасці. Больш за тое: сама Братэрства святога Пія шакаванае рашэннем Ватыкану ў Францыі ў 1940—1944 гадах).

Аднак нават сяброд сяброў братэрства Вільсан вылучаўся зарада радыкальнымі поглядамі. Напрыклад, ён адкрыта заяўляў, што любы Папа Рымскі, што быў абрани пасля Другога ватыканскага сабора, ёсць нелегітымным (на Другім ватыканскім саборы (1962—1965) была прынятая дэкларацыя «Nostra Aetate», якая, сярод іншага, асуджае антысемітызм і прадугледжвае кааперацыю каталікоў з іншымі ролігійнымі канфесіямі).

На пачатку 80-х Вільсан канчаткова заяўляе пра свае сімпатыі да тых, хто адмаўляе факт Халакосту. З того часу мала што змянілася ў поглядах адступніка. Так, падчас апошняга візіту ў Швецыю брытанец заяўляў: «У газавых камерах не загінуў ніводны яўрэй». Ён таксама любіць даказваць, што канструкцыя газавых камер ў Асвенціме ніякім чынам не магла прывесці да смерці вязняў. І такі чалавек можа зноў належыць да Касцёла?

Яўрэйскія арганізацыі і частка каталіцкага кліру па ўсяму свету ўсталі на вушы. Былы галоўны рабін Ізраіля, які перажыў Бухенвальд, пытаў: «Як стала

магчыма, што такі чалавек, як Вільсан, атрымлівае апеку і рэабілітацыю з боку лідэраў каталіцкай царквы?» Выкладчыкі факультэту тэалогіі ў Мюнстэрэ прынялі калектыўную заяву пратэсту. Некаторыя каталікі нават заявілі пра намер выйсці з Касцёлу. Нават нямецкая прэса, якая ў свой час горача вітала абранне немца на пасаду главы Ватыкану, знаходзіцца ў стане разгубленасці. Больш за тое: сама Братэрства святога Пія шакаванае рашэннем Ватыкану і не ведае, што рабіць.

Заява Папы ад 12 лютага быўцам зняла праблему. Аднак пытаннія засталося вельмі шмат. Галоўнае — дзе логіка ў паводзіні Папы?

Вільсан амніставаў той самы Папа, які ў самым пачатку свайго пантывікату зрабіў шэраг яскравых жэстаў (візіт у сінагогу Кельна, наведванне Асвенціма), якія дэманстравалі яго намер працягнучы палітыку Яна Паўла II, які адкрыта асудзіў антысемітызм.

Натуральна, з'явіліся прыхільнікі версіі аб тым, што Папа — латэнтынны кансерватар і рэтраград. Яны згадалі, што менавіта цяперашні Папа высунуў ідэю надання Папе Пію XII статуса «блажэнны» (не блытаць са святым). Фігура Пія XII вельмі супяречлівая. Яго пантывікат прыйшоўся на часы станаўлення фашызму, другой сусветнай, генацыду яўрэяў, аднак Ватыкан не заняў выразную крытычную пазіцыю да гэтых падзеяў.

Варта згадаць таксама неасцярожны выступ Папы з цытатаў аднаго з візантыйскіх імператаў: «Пакажыце мяне, што новага прыноес у свет Магамет.

Нічога, акрамя зла». Натуральная, гэта выклікала гнёў мусульман ад Дакару да Кабулу.

Выпадак з Вільсанам началі трактаваць больш шырока. Хайнріх Гайслер, былы генеск самай правай кансерватыўнай нямецкай партыі «Хрысціянскі сацыяльны саюз», абвінаваціў Ватыкан у tym, што ён ігнаруе інтэрэсы жанчын, людзей іншай веры, тых, хто з розных прычынай вышлі са шлюбу. Ён лічыцца, што Папа знаходзіцца пад ціскам кансерватыўнага лобі, якое яго атачае.

Нехта лічыцца, што Папа стаў ахвярай ватыканскіх бюракратуў, якія амніставалі антысемітіта на аўтамаце. Аднак адзін з кардыналаў паведаміў, што рашэнне Папа прымала самастойна.

Не думаецца, што Папа ёсць экстреміст. Нямецкая прэса, якая актыўна дыскутуе наконт механізму прыняцца рашэння ў апараце а лічыцца, што Папа праста страйт кантакт са зневінім светам. «Бенедыкт не ёсць палітыкам, не разумее настрою мас, не можа гуляць з іміджам, жыве тэалагічнымі дагмамі і пунктамі статуту Касцёлу», — сцвярджае адзін з прыхільнікаў гэтай версіі.

Цяжка казаць, наколькі яна адпавядае сапраўднасці. Але адна цытата з аўтабіографіі Йозефа Ратцінгера сапраўды прымушае задумацца. На адной са старонак кнігі ён крэтыкуе вынікі ўжо згаданага вышэй Другога ватыканскага сабора за тое, што ён пераглядзеў правілы правядзення імішы. «Я пераканаўшы, што крыйзіс Касцёла, які мы цяпер перажываём, вынікае ўяўлікай ступені з упадку літургіі», — пісаў будучы Папа.

РЭФЕРЭНДУМ

НАРОДНАЯ РЭВАЛЮЦІЯ

Алег НОВІКАЎ

15 лютага на рэферэндуме
грамадзяне Венесуэлы
падтрымалі шэраг паправак
у канстытуцыю, што былі
вынесены на грамадскае
абмеркаванне прэзідэнтам
Уга Чавесам. Пралануем
агляд вынікаў галасавання на
старонках міжнароднай прэсы.

Левая, асабліва посткамуністычна прэса, каментуе вынікі плебісціту амаль у эйфары. «Так — рэвалюцы!» — пад такім калонтытулам выйшла блізкай да нямецкай Левай партыі выданне «Junge Welt». Перамога Чавеса падтрымлена з сапраўднай народнай рэвалюцыі.

На жаль, па-за ўвагай такіх каментараў застаецца, напрыклад, колькасная розніца паміж тымі, хто галасаваў «Si» (ісп: «за») і тымі, хто сказаў «No». Сапраўды, перамогу Чавеса цяжка называць уснароднай: 6 мільёнаў падтрымалі Чавеса, прыкладна пяць адмовілі яму ў жаданні быць пажыццёвым прэзідэнтам.

Правыя і левацэнтрысцкія выданні дружна крытыкуюць Чавеса. На іх думку, венесуэльскі рэферэндум — гэта спроба адаптаваць дзяржаўныя інституты да інтэрэсаў і патрэбай адной асобы.

Іспанская «El País» піша: «Нельга вітаць канстытуцыйную рэформу, сэнс якой дазволіць канкрэтнаму палітыку як мага больш заставацца ва ўладзе. Нават у дэмакратычных краінах супольнасць часта не мае імунітэту супраць ціску дзяржавы. У Венесуэлы, дзе дзяржаўныя інституты фіктыўныя, а ўсе эканамічныя ресурсы сканцэнтраваны ў руках дзяржавы, гэты феномен куды больш маштабны. Атрымаўшы горкі ўрок год таму, Чавес на гэты раз сканцэнтраваў усе адміністратыўныя рычагі, каб давесці справу да перамогі».

Тая ж газета «El País» прызнае некаторыя поспехі апазіцыянероў: «Праціўнікі Чавеса сабралі на мільён галасоў больш, чым у снежні 2008 года, калі ў краіне прайшлі рэгіянальныя выбары. Таксама апазіцыя кажа, што ўпершыню за дзесяць гадоў праўлення Чавеса краіна падзеленая ў пропорцыі 55 працэнтаў насельніцтва за Чавеса і 45 супраць. Раней расклад быў 60 на 40».

Гэтыя лічбы дазволілі іншай іспанскай, блізкай да кансерватараў, газете «ABC» заявіць: «Пытанне — адзін мільён». На думку выдання, ёсць відавочна пазітыўная тэндэнцыя, і перамога апазіцыі не за гарамі.

Аднак не ўсе такія аптымісты. Тая ж «El País» лічыць, што апазіцыя не здолела развіць поспех, калі ў 2007-м перамагла на рэферэндуме. З іншага боку,

Даведка:

У 1999 годзе з ініцыятывы Уга Чавеса ў краіне была прынятае так званая Баліварская канстытуцыя. Яна передала ў рукі прэзідэнта больш падъёмоцтваў. Дзяржава атрымала магчымасць у большай ступені кантролюваць эканоміку. Аднак прэзідэнтскі тэрмін у канстытуцыі быў абмежаваны дзвюма календарнымі. У 2007 годзе Чавес упершыню паспрабаваў змяніць гэты параграф, але беспаспяхова: 51 працэнт выбаршчыкаў галасаваў супраць пакету пропанаваных прэзідэнтам паправак. Праз год Чавес абвясціў новы рэферэндум. На гэты раз пропанова была падтрыманая 54 працэнтамі выбаршчыкаў. У ноч на панядзелак шчаслівы Чавес абвясціў пра новы этап баліварской рэвалюцыі.

выданне прызнае патэнцыял студэнцкага апазіцыйнага руху, які «не маючы ніякага вольту і рэурсаў, стаў авангардам кампаніі». Газета піша, што зараз шмат што будзе залежаць ад таго, ці здолее моладзь не расчараўца і застацца ў палітыцы.

Аргенцінская «Nation», у сваю чаргу, звяртае ўвагу на тое, што апазіцыя не здолела разбурыць электаральную базу Чавеса — бедныя раёны, дзе ўрад актыўна будзе інфраструктуру (школы, шпіталі, танныя крамы). Газета піша пра тое, што колькасць тых, хто пачаў хадзіць на выбары, у гэтых раёнах за 10 гадоў вырасла ўдвайлі. Іх сімпатыі відавочныя.

Нямецкая «Tageszeitung» пагаджаецца з гэтай думкай. «Мільёны венесуэльцаў апошнім часам адчулу пазітыўныя змены ў сваім жыцці. Больш-менш нармальная сталі працаваць медыцынскія ўстановы, чысцей стала вада для піцця, з'явіліся рэальні шансы атрымаць адукцыю. Для шматлікіх венесуэльцаў гэта сапраўдная рэвалюцыя. Жудасны разрыў паміж багатымі і беднымі скарачаецца хутчэй, чым у суседніх краінах, і гэта, безумоўна, заслуга Чавеса».

Мексіканская «Jornada» цытуе аднаго з лідэраў апазіцыі Тодара Петкава: «Апазіцыі трэба выйсці за межы антаганістычнай устаноўкі — за або супраць Чавеса. Такі падыход не працуе ў бедных раёнах. Нам трэба формула: «Мы за апазіцыю, аднак не супраць рэформ Чавеса». Стаяўка, на думку

— квітнене культ асобы Чавеса. Дзяржава мае страх перад ініцыятывой знізу. За час праўлення Чавеса колькасць дзяржаўных чыноўнікаў вырасла ўдвая.

Аднак нават тыя журналісты заходнія прэсы, якія прызнаюць лагічнасць перамогі Чавеса, кажуць, што будучыня яго рэжыму вельмі туманная.

Тая ж «Tageszeitung» сцвярджае: «Чавесу пашчасціла: ён паспей правесці рэферэндум да глобальнага эканамічнага крызісу і падзення коштаў на нафту. Усе поспехі сацыяльнай палітыкі Чавеса прыйшліся на часы, калі экспарт нафты прыносіў каласальныя даходы. У 2007 годзе краіна вырабляла штодня 2,6 мільёна барэлей нафты і працавала іх па 140 долараў за барэль, што прыносіла 77 мільярдаў долараў штогод. Нядзіўна, што палова бюджету фінансуецца за кошт экспарту нафты. З тых часоў, як кошты на нафту пачалі падаць, у бюджэце з'явіліся першыя дзіркі. Увесень Чавес спрабаваў заспакоіць суайчыннікаў. «Пакуль барэль каштует больш за 55 долараў, Венесуэле нічога не пагражает, — аптымістычна заяўіў ён. Аднак цяпер барэль каштует 37 долараў. Акрамя таго, краіна залежыць ад імпарту прадуктаў, на якія штогод ідзе 5 мільярдаў долараў».

Рэзюме артыкула — пытанне: «Ці хопіць 80 мільярдаў дзяржаўнага рэзерву, каб працягваць сацыяльнай праграмы да 1012 года, калі адбудуцца наступныя выбары прэзідэнта?» У любым выпадку, рост эканамічнай вытворчасці ўжо скарачаецца. У мінулым годзе рост венесуэльскай гаспадаркі ўпаў з 8 працэнтаў да 4,8 працэнта.

ПАЛІТЫКІ ТЫДНЯ

АБДЭЛЬАЗІС БУТЕФЛІКА

П рэзідэнт Алжыра, які лічыцца аўтарытarnым палітыкам, ужо двойчы аўбраўся прэзідэнтам, і 7 красавіка збіраеца атрымаць мандат у трэці раз (кочь пра тое, што выбары прэзідэнта будуть нагадваць фарс, ведаюць у Алжыры ўсе). Аднак на гэты раз на шляху реалізацыі плану ў прэзідэнта ўзніклі перашкоды. Галоўная апазіцыйная партыя нечакана заяўляла, што будзе байкатаўца мерапрыемства. Мова пра «Фронт сацыялістычных сілаў» (FFS), самую старую партыю апазіцыі, заснаваную яшчэ ў 1963 годзе. Карым Табу, старшыня FFS, заявіў: «Байкот у цяперашніх умовах — гэта форма праяўлення любові да сваёй радзімы». FFS стала апошнім буйным палітычнай структурай краіны, якая падтрымала ідэю байкоту. Раней падобнае рашэнне прынялі іншыя ўплывовыя партыі апазіцыі — «Асамблея за культуру і дэмакратыю» (RCD) і партыя ісламістаў. Цяпер усе чакаюць рэакцыі ўладаў. Пойдзець яны на дэмакратызацыю выбарчага працэсу або рэжыму рызыкне праводзіць выбары з адным кандыдатам? Шмат што можа залежаць ад пазіцыі Парыжу — галоўнага эканамічнага партнёра Алжыру. Праўда, у студзені Нікаля Саркозі заявіў, што «уряд Бутэфліка неабходна падтрымліваць, паколькі ніхто не жадае з'яўлення ўраду талібаў у Алжыры».

БАЛТАЗАР ГАРСОН

К алі называюць імя генеральнага пракурора Іспаніі, першае, што прыходзіць на памяць, пераслед баскскіх сепаратыстаў. Менавіта з падачы пракурора былі забаронены ўсе палітычныя партыі прыхільнікамі незалежнасці Краіны Баскаў. Аднак у зоне ўвагі пракурора знаходзяцца не толькі сепаратысты, але і імперыялісты, якіх у Іспаніі ўласбяле кансерватыўная «Народная партыя» (PP). Балтазар пачаў аперацыю «Пояс», мэта якой — высветліць крыніцы даходу прадпрымальніка Францыска Карэа, аднаго з галоўных партнёраў народнікаў на працягу апошніх 20 гадоў. Звычайна партыя, якая па іспанскіх законах дзейнічае за гроши дзяржавы, замаўляя яму праводзіць розныя партыйныя мерапрыемствы. Па версіі пракурора, частка тых грошей сыходзіла ў кішэні кірауніцтва PP. Пад следствам ужо аказалася 37 парламентарыяў. Пакуль Карэа дае паказанні, лідэры PP спышаюцца пазбавіцца ад патэнцыйных фігурантаў афёры. У добраахвотную адстаўку сыслі некалькі мэраў — сяброў PP. У скандалу ёсьць важны аспект: ён выбухнуў за трох тыдні да выбараў у рэгіянальныя парламенты Галісіі і Краіны Баскаў, што можа адбіцца на выніках галасавання. Эта супадзенне дало падставу кансерватарам заяўвіць, нібыта сацыялісты, якія знаходзяцца пры ўладзе, замовілі аперацыю «Пояс».

ПРАМОД МУТАЛІК

І мя індуісцкага фундаменталіста, заснавальніка групы «Sri Ram Sena» («Войска бога Рамы»), нечакана згадалі самыя вядомыя CMI свету. Прычына — экзатычная ініцыятыва рэлігійнага фанатыка. Напярэдадні Дня святога Валянціна Муталік заяўвіў, што ягоныя паслядоўнікі арганізуюць рэйд па барах і кафэ краіны ў пошуках тых, хто святкуе гэтае глыбока варожае індуісцкай веры свята «заходніх геданістў». Хаця парушальнікам рэлігійных канонаў Муталік пагражаў толькі прымусовай лекцыяй пра асновы індуізму, усе чакалі актаў гвалту. У студзені сябры «Войска бога Рамы» правялі зачыстку бараў у пошуках жанчын, якія наведвалі падобныя установы. Вайна за рэлігію вылілася ў банаўнае збіццё наведвальніц кафэ. 14 лютага ў індыскіх гарадах, дзе «Sri Ram Sena» дзейнічае найбольш актыўна, паліцыя ўзяла пад ахову бары, аднак да сур'ёзных сутыкненняў справа не дайшла. Застаецца дадаць, што выхадкі «індыскіх талібаў» (так называюць групу Муталіка ў прэсе) самі індуісцкія кансерватары часта называюць вельмі правакацыйнымі і кампраметуючымі іх рух. Так, у снежні 2008 года фундаменталісты сарвалі паказ жаночай моды на падставе таго, што за дэфіле індыскіх жанчын могуць назіраць заклятых ворагі індуізму — мусульманскія мужчыны.

КІРМАШ

МИНСК ВАРТЫ ВІСЧНМЕССЕ

УВОДЗІНЫ Ў ПАРАЎНАЛЬНУЮ БУКІНІСТЫКУ

Марыя МАРТЫСЕВІЧ

Паводле беларускіх інфармацыйных агенцтваў, 11–15 лютага ў Мінск зноў прыехала Кніга. У Нацыянальным выставачным цэнтры БелЭКСПА адбылася XVI Міжнародная кніжная выставка-кірмаш «Кніга Беларусі–2009». Але, паводле адчування шараговага чытчика, Кніга ў Беларусь так і не даехала. І толькі самыя спрытныя бібліяфілы былі ў курсе: Кніга пераехала Беларусь. Вашай увазе прапануюцца нататкі чытачкі, якая пабывала не толькі на кніжнымі кірмашы ў Мінску, але і на Балтыскім кніжным кірмашы–2009, які адбываўся паралельна з мінскім — 12–15 лютага ў віленскім LITEXPO.

«Планетарны міф»

Кірмаш — гэта свята. Так павялося здавён. У Менску — дык прыкладна з 1499 года, калі паводле Магдэбургскага права горад атрымаў прывілей ладзішь кірмашы. Кніжны кірмаш — гэта, адпаведна, свята кнігі. Першыя кніжныя кірмашы пачалі ладзіцца ў нямецкім Франкфурцена-Майне яшчэ ў XVI стагоддзі — акурат тады, калі ў Еўропе засвоілі тэхнічныя вынаходніцтвы Гутэнберга ды Скарыны. Франкфурцкі кніжны кірмаш і

Шараговыя наведнікі Мінскага і ўдзельнікі Віленскага кірмашу Андрэй Хадановіч і Уладзімір Арлоу на фоне стэнду «Друкаваныя выданні Рэспублікі Беларусь» (Вільня, LITEXPO)

сёння лічыцца найбуйнейшым у свеце. Пачынаючы з 1990-х кніжныя кірмашы — добрая традыцый фактычна ўсіх еўрапейскіх краін, дзе назіраеца хоць якое кнігавядавецтва. У tym ліку і Беларусь ужо каторы раз не праходзіць міма еўрапейскіх традыцый дугоўна-матэрыяльнай культуры. Выставачны цэнтр «БелЭКСПА», які сімвалічна размісціўся наўпобліз скрыжавання мінскіх вуліц Янкі Купалы і Максіма Багдановіча, зноў разнасцежыў дзвёры наступчахвочым складаўшы ў слова літары.

Але, якія ні спрабавала я перад паходам «у кнігі» настроіць сябе пазытыўна, адчування свята пасля наведвання мінскага кірмашу ўмяне так і не з'явілася. Наадварот — вынесла з «парніка» былога ВДНХ адчуванне лёгкай дэпрэсіі. Якая, з аднаго боку, вылекавалася, а з іншага — толькі павялічылася з паездкай на адпаведны кірмаш у Вільні. На памяць прыходзілі і мае штовераснёўскія ваязы на Форум выдаўшоу ў Львове

і чытаныя агляды «Фрактуртэр бухмесэ–2008». Ой, правільна той казаў: меней ведаеш — лепей спіш.

«Лезвие осознания»

Кірмаш — гэта абмен. Таварамі, досведам, пазітывам. Міжнародны кірмаш — гэта абмен усім пералічаным паміж прафесійнікамі розных нароўдаў. Ведаючы гэта, арганізаторы мінскага кніжнага кірмашу запрасілі да ўдзелу кнігавядавецтвы з 25 краінай. Ганаровай гостсці выставы «Кніга Беларусі–2009» стала Рэспубліка Казахстан.

Рытуальныя дзеянні па ўшанаванні ганаровай гостсці адбыліся падчас закрыцця і адкрыцця выставаў. Рэшту часу пужаная і стомленая казахская дзяячына самотна ахоўвала чатыры метры айчыннага стэнду і ў адказ на ўсе пытанні прасоўвала наведнікамі прайс-ліст выдавецтва «Алмата-кітап баспасы», дзе ўсе кошты былі пазначаныя ў тэнге. Стэнды

ЗША, Нямеччыны, Швецыі, Паўднёвой Карэі, Венесуэлы, Арменіі ды іншых краін, большасць з якіх былі постсавецкія і савецкія, стваралі трывалае ўражанне зусім не прафесійнага абмену, а жэсту добраі волі з боку пасловіцай поз'ных дзяржаў.

Кнігі размяркоўваліся па стэндах не па камерцыйным прынцыпе (хто выдаў, той і праада) — а па ідэйна-тэматычным, таму кнігі Уладзіміра Арлова можна было пабачыць на стэндах Польшчы і Славеніі, а шведы презентавалі свае галоўныя дасягненні ў галіне сяброўства з Беларуссю: «Карлсан-з-Даху» і «Піпі Даўгуопанчоху». Мелі поўнае права, вядома ж — але даверу да прафесійнасці мерапрыемства гэта не дадавала. Большаясь з выстаўленых кніг памаць так і не давялося.

Усё, прывезенае дэлегацыямі, экспанавалася ў дэма-рэжыме, напрыканцы кнігі пампезна передаваліся ў падарунак бібліятэкам і універсітэтам — а некаторыя стэнды «разгрузілі» ў самы разгар падзеяў. Некалькі атласаў, крыху шыкоўна выдадзеныя дзіцячых кніжак, паратройка тамоў класік роднай літаратуры, слоўнікі — вось стандартны асартымент замежнага прафесійніцтва. Маё пытанне на стэндзе Украіны, чаму ўкраінскіх выдаўшоу не цікаўшы Беларусь, мела кароткі адказ: «Дорага». Прывозіць да нас кнігі нерэнтабельна — бо «крызіс», на які апошнім часам самыя розныя прафесійнікі вешаюць усё, як мафіёзі на мёртвага падзельніка. Насамрэч жа мінчукам не пашанцавала па іншай прычыне — прэзентабельны стэнд Форуму выдаўшоу ў Львове, які актыўна рэкламаваў сябе ў суседзяў, сёлеть стаяў у Вільні...

«Спецназ России»

Кірмаш — гэта сустрэчы. Кніжныя кірмашы — гэта сустрэчы з кнігай і тымі, хто іх піша. У праграме было заяўлена 120 мераўпрыемстваў, але з большага гэта былі вузкапрафесійныя прэзентацыі. Якія ні мусіруеца ў СМІ статыстыка, паводле якой у сённяшній Беларусі практычна не чытаюць мастацкай літаратуры, натоўпы перад стэндамі сігналізавалі: галоўную ўвагу прыцігвалі зусім не падручнікі, слоўнікі ды ілюстраваныя энцыклапедіі па краіназнаўстве, а менавіта творы літаратараў і іх выступы. Так, літаратары прыходзілі і выступалі. Але такіх акцыяў было катастрофічна малі! Стыхійныя аўтограф-сесіі: «Я тут, я аўтар, вы купіце маю кнігу, а я вам падпішу!» — на маю думку, у лік культурных мераўпрыемстваў уключальця не выпадае.

Найбуйнейшым на кірмашы «Кніга Беларусі–2009» было, зразумела, прафесійніцтва Расійскай Федэрэцыі — пад гэтай шыльдай стаяла наведнікі мінскіх кнігарняў і развалаў маглі ў чарговы раз пабачыць расійскія «навінкі»,

якія гарталі цягам усяго мінулага года. Да таго ж, далёка не ўсе «навінкі». Але было і адваротнае.

Прыемна ўразілі стэнды выдавецтваў РГГУ (Расійска-га дзяржаўнага гуманітарнага універсітэта), чые выданні па філалогіі і культуралогіі сапраўды сталіся унікальнымі шанцамі для спецыялістаў папоўніць хатнюю бібліятэку — і «Время», якое прывезла збор твораў Васіля Быкава на беларускай мове і перавыданне папулярных кніг Святланы Алексіевіч. У астатнім... Падзагалоўкі для гэтага агляду — узятыя мной жыццём назвы некаторых адзінак расійскай кніжнай прадукцыі, якія, па словах праадаўшоу, на мінскім кірмашы карысталіся «шалёной папулярнасцю».

Для параўнання. На мінскім і віленскім кірмашы сёлета можна было пагартаць шыкоўныя альбомы любімага і паважанага мной нямецкага выдавецтва «Taschen», якое спецыялізуецца на выданнях па сучасным мастацтве ў самым шырокім разуменні слова: фатаграфія, медыя, кіно, арт-рэклама... Але некалькі не надта новых «ташэнайскіх» альбомаў у Мінску былі адно выставачнымі асобінкамі. У Вільні ж выдавецтва «Taschen» мела асобны стэнд, дзе аматары мастацтва мелі магчымасць набыць ці замовіць апошнія навінкі аднаго з флагманаў еўрапейскай візуальнай кнігі. Мінчукі, якія праявілі цікаўшы да «Taschen», ласкава запрашаліся ў бібліятэку Гётэ-інстытута. Ці ў кнігарні Берліна.

«Ісконны триглав»

Кірмаш — гэта атракцыёны. Пра гэта выдатна ведаюць уздельнікі любых іншых прафесійных выставаў. Стэнды замаўляюць прафесійным дызайнерам, супрацоўнікі падыходзяць да іх афармлення з душой і выдумкай, ствараючы камфортную атмасферу для калег і наведнікаў, прыдумваючы перформансы, гульні, смешныя рэкламныя акцыі. І калі на Львоўскім форуме выдаўшоу, традыцыйная бітма забітых кнігамі, творчай думцы проста няма дзе разгарнуцца — сотні літаратурных акцыяў размяркоўваюцца па ўсім горадзе, то віленскі павільён LITEXPO прадстаўляе вельмі шырокія плошчы сваім уздельнікам.

14 лютага на адным стэндзе дзіцячай літаратуры малеча размалёўвалі расфарбоўкі і стварала сваю кнігу, на другім — падліткі ўпрыгожвалі стойку рознакляровымі «валянцінкамі», на стэндзе японскай літаратуры складвалі журавікай... Жывыя кветкі на сталах сядраў кніг былі чымосьці, што само сабой меркавалася. Ні на хвіліну не пуставалі канферэнц-холы, дзе нон-стоп адбываліся літаратурныя выступы і прэзентацыі аўтараў Літвы і запрошаных госцей замежжа.

Густоўным і разнастайным быў і сам падыход да экспанавання кніг. Да паліц можна было

ПА АБОДВА БАКІ ПРЫЛАҮКА**«Гэта нармальная выставка»**

Спадар Уладзіслаў Сімёнаў, выдавец, дырэктар Міжнароднага кніжнага кірмашу ў Сафіі, дзякуючы па стэндзе «Кніга Балгарыі» ў БелЭКСПА, так адгукнуўся пра беларускі кірмаш:

— Я па сабе ведаю, якай гэта пякельная праца — арганізація мерапрыемства падобнага ўзору. Гэта — нармальная выставка. Нас, балгар, вельмі зычліва сустрэлі ў Мінску. Адбываюцца супраца, адбываюцца знаёмствы. Кніг мы, на жаль, не праадаем, але многія чытчыкі выказалі шчырую цікавасць да дзіцячай, шыкоўна ілюстраванай кнігі «Калі дзядуды Бог па зямлі хадзіў» — дарэчы, другі прыз кірмашу ў Сафіі. Пасля заканчэння выставы мы падорым усе прывезенныя выданні Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі і Белдзяржуніверсітэту.

«Бракавала жывых аўтараў»

Мінчук Сяргей Казлоў — малады спецыяліст па ўзросце і праграміст па спецыяльнасці. Каму, як не яму, бышь спажыўцом тых самых тэхнічных дадавецтваў, попыт на якія зашкальвае ў беларускіх кнігарнях? Але ў яго асобе я пабачыла аматара мастацкай сучаснай прозы. Ён прачытвае калі 50 кніжак у год. Я пагутарыла з ім, калі падчас адбезнага пералыкі выправіўся на кірмаш за чарговай «спажыўтай»:

— Якія кнігі ты набыў на кірмашы?

— Ніякіх. Ні выбар, ні цэны не адрозніваюцца ад выбару і цэн, што прапануюць праадаўцы пастаяннага павільёна БелЭКСПА «Мир кнігі». Але зацікавілі перавыданні Святланы Алексіевіч, плануя вярнуцца па іх на выхадных.

— Якія кнігі ты шукаў і не знайшоў на стэндах?

— Шукаў «Аномалию Камлаева» Сяргея Самсонава, якую піярды маскоўскі часопіс «Афиша».

— Якое ўражанне зрабіла на цябе выставка?

— Адмоўнае: стэнды са сышткамі, рушнікамі, калькулятарамі — зусім не тое, што збіраешся пабачыць на МІЖНАРОДНЫМ кірмашы. Расчаравала Украіна. Спадзявалася на Украінскі стэнд без Андрушовіча і Жадана — гэта не Украінскі стэнд.

— А што б ты хацеў пабачыць на міжнародным кірмашы?

— Паболей аўтараў. У сэнсе, жывых асоб, каб можна было задаць пытанні, падпісаць кніжку. І хаця б пару аўтараў з суседніх краін.

— Але выступаў народны пісьменнік Казахстана...

— Народны пісьменнік Казахстана — гэта добра, але я б хадзіць тых пісьменнікаў, якіх я magu прачытваць на мове арыгінала. Паліякі Паўла Гюле ці Анджэя Стасюка, ці ўкраінца Юрыя Андрушовіча. Збеларускіх бракавала выступу Андрэя Хадановіча, прэзентацыі кніг «Чалавек, які скраў сцяну плачу» і «Сцяны» Васіля Быкава з серыі «Кнігарня «Наша ніва». А гэтых кніг нават у продажы не было!

спакойна падыходзіць і гартаць — логіка супермаркету, а не вясковай крамы прамтавараў, як тое назіралася на большасці стэндаў у Мінску. Выдаўцы нібы барыка даваліся сталамі ад наведнікаў. Самым арыгінальным па афармленні стаў стэнд выдавецтва МНС, якое адзела мужчынскі манекен у дарэвалюцыйны касцюм пажарнага. У астатнім адзінным, за што можна было зачапіцца воку ці фотаапарату, стаў сцяг Саюзу Пісьменнікаў Беларусі: як выявілася, ён вельмі нагадвае зялёны штандар Алаха.

Усё вышэйпералічанае было хаця б «у тэму». Во некаторыя сегменты кніжнага рынку, што раскінуўся перад наведнікамі, проста дыскрэдытаўлі беларускі кнігадрук як з'яву. Замілоўвалі стэнд «Белхудожпромыслы», які гандляваў ільняной вopраткай і ручнікамі, стэнд «Алтайскі мёд», які гандляваў алтайскім мёдам, і безыменны прадпрымальнік, які прадаваў ваўнянныя шкарпеткі. Гэта не кожучы пра латкі з канцтаварамі, біжуэтэрыяй, індыйскімі паходчамі... І снэкбар у неапетытнай блізкасці да папяровай прадукцыі. Некіжнай прадукцыяй была занятая амаль траціна экспазіцыйнай плошчы.

«Амур и Атлантида»

Кірмаш — гэта рынак. Тут заможны селянін можа апынуцца ў мінусе, а яго бедны сусед нагандляваць на сваю першую карову. Галоўнае — гнуткая сістэма платы за месца пад воз і роўнае стаўленне да ўсіх, хто прывёз жытва. Сістэма мінскага кірмашу была не рыначнай, а хутчэй каманднадаадміністратyнай.

Так, сярод удзельнікаў не было заўважана самых выбітных прыватных выдаўцу краіны: «Логвінаў», «Галіяфы», «Лімарывюс» і шэрагу іншых. Менавіта яны

Фота аўтара

сярод аматараў беларушчыны кнігі Сергіюша Пясэцкага «Каханак Вялікай Мядзведзіцы» ў беларускім перакладзе. «27 тысячаў? Ды тут сабекошт не больш за восем! — прафесійна гартаці Пясэцкага тыя самыя «патэнцыйныя аўтары». — Вы што, звар'яцелі?» — «Хочаш чытаць — купляй!» — быў годны і катэгарычны адказ.

«Перерождение»

Вось жа, «Кніга Беларусі-2009» здалося мне мерапрыемствам шмат у чым паказушным, якое, нібы тая карціна з мульціка, праста «дзірку ў сціне закрывае». мінскі кніжны кірмаш, вонкава з'яўляючыся адпаведнікам падобных мерапрыемстваў у іншых краінах, на жаль, не выконвае асноўных функцый, якія мусіць выконваць міжнародная прафесійная выставка, і ў цэлым адлюстроўвае катастрафічнае становішча з кнігай у Беларусі. Галоўным чынам, ён дэмантруе: кніга Беларусі — гэта далёка не тое ж, што беларуская кніга. Калі ж сучасныя друкары і чыноўнікі ад кнігі мараць «адпавяданц», варта істотна мадэрнізаваць як прынцыпы айчыннага кнігадруку, так і саму ідэю мінскіх «святаў кнігі».

На фоне таго, што ў Франкфурце ў 2008 годзе працэнтаў 30 прадстаўленай кніжнай прадукцыі было не на папяровых, а на мультымедыйных носібітах, у Львове ў верасні 2008 года ў кніжных чытаннях узяло ўдзел 150 пісьменнікаў з 15 краінаў, а ў маленькой Літве, каб пазбегнуць кіламетровых чэргаў перад выставай, білеты прадавалі ў цэнтральных касах гораду, — рэззусім не ў жывых кветках на выставачным стэндзе, хоць, «па прыколе», варта пачаць хаця б з гэтага.

Топ-5 удзельнікаў МВК «Кнігі Беларусі-2009», паводле версii аўтаркі

- Выдавецтва «Про Хрысто» (Мінск, Беларусь). За прадстаўнічы стэнд, які адлюстроўваў сумленную, руплівую працу ў сваёй галіне культуры і кнігадруку.
- Выдавецтва Kolegium Europeu Wschodniej (Вроцлаў, Польшча). За тое, што змаглі атрымаць візы і даехаць да Мінска нечаканым сюрпризам. У папярэднія гады KEW актыўна выдаваў творы беларускай літаратуры як па-польску, так і білінгвальна.
- Выдавецтва «Время» (Масква, Расія). За Васіля Быкава і Святлану Алексіевіч.
- Прыватны выдавец Віктар Хурсік. За хаканне да Вялікай Мядзведзіцы.
- Ветэран Міхail Бакуменка, што экспанаваў на выставе цяжкія фаліяны па вайсковай гісторыі, якія ўласнаручна пісаў, ілюстраваў, друкаваў і пераплятаў цягам апошніх 30 год. За тое, што літаральна ўспрыняў заклік СМІ скарыстацца кніжным кірмашом як «месцам знаёмства выдаўца з аўтарам».

Набыткі аўтаркі:

- Аксана Спрынчан. «Жывая». Мн.: «Мастацкая літаратура», 2008.
- Часопіс «Наша вера» (Про Хрысто). №№1–4, 2008.
- Паштоўка ИКК «Лінія Стадіона» са стылізаваным штэмпелем «Просмотрено военной цензурой», 4 шт.
- Алтайскі мёд, 100 гр.

ЮБІЛЕЙ

Віктар Шалкевіч: добрыя творы робяцца назаўсёды

Аляксей ХАДЫКА

Днямі, адзначыўшы сваё 50-годдзе, гарадзенскі бард, актор, літаратар Віктар Шалкевіч заўважыў: «Мне неяк няёмка, што мне ўжо столькі год! І сапраўды, як песні, так і жыццё-сцэнічны вобраз Віктара, поўныя энергіі і гумару, успрымаючыя як увасабленне маладосці.

Выхаванец Беларускага тэатрально-мастацкага інстытута, ён спраўдзіўся ў жыцці не толькі працай у Гарадзенскім абласным тэатры лялек, якому застаецца верным цягам апошніх 19 год свайго жыцця. Працаўваў у Гарадзенскім абласным драматычным тэатры (1980–1987), выкладаў рэжысуру і майстэрства акцёра ў кульптурасветвучельні (1987–1990).

Ён сапраўды шматаблічны — з яго песнямі сталее ўжо не першае пакаленне беларусаў, з задавальненнем разумеючы: класічны беларус зусім не абавязкова «ціхі і рапхманы». Ён іранічны і разумны, лірычны і вясёлы. Самадас-

татковы. Як Віктар Шалкевіч у сваім штодзённым жыцці. Цяжка ўявіць лепшага вядоўцу на вечарыне, прысвечанай прэзентацыі новай кнігі. Або аўкцыяніста на мастацкім аўкцыёне. Ён выпусціў ужо шэсць альбомаў: «Правінцыя», «Смутны беларускі блуз», «Балады і рамансы», «Добрай раніцы», «За сто кроакаў пекла Вострае Брамы», «Гарадзенец прыязмліўся ў Менску».

Юбілейны канцэрт Шалкевіча невыпадкова сабраў 15 лютага ў стаўцы поўную залю Палаца прафсаюзаў. Гэта таксама паказчык якасці — не кожны выкана-

у тым ліку зробленыя ім самім. А з музыкі слухаю класіку. Не, сур'ёзна, не сябе — Баха, апошнім часам запаў на Гендэля. Класічная музыка — для душы. З рок-музыкай — тых, хто арыентуецца на музыку і спадчыну стылю барока. Гэта Мэцю Фішэр і іншыя.

— Добра, а з беларускіх музыкаў — ці ёсць, на твою думку, вартая выкананы ў нашай краіне?

— І ёсць, і былі раней. Так, напрыклад, я захапляюся раннім творчасцю Канстанціна Геращенкі, мне даспадобы слухаць спевы Мельнікава і Бартосіка, падабаюцца паўнія творы Алесія Камоцкага. А ўвогуле я лічу, што музычныя густы не трэба мяніць, як споднью бялізну — добрыя творы робяцца назаўсёды і мусіць назаўсёды заставацца, як класіка, што западае ў сэрца на ўсё жыццё. Так было ў «Чырвоных гітар», Марэка Грыхуты, у «Песняроў». «Явар з каліна» — гэта ж шэдэўральны твор! А раз, складаецца такое ўражанне, публіка займаецца як бы шчурнымі бягамі — патрабуе хутчэй, болей — і на яе запатрабаванне герой папсовай сцэны кляпаюць шляхеры... Я да такой творчасці стаўлюся скептычна.

— Віктар, у адным з апошніх інтэрв'ю прагучала твая сенцэнцыя на конці сталіцы: маўляў, ты любіш Гародню і ў Мінск ніколі б жыць не падехаў. Чаму? У Гародні нейкая асаблівасць культурная аура?

— Не, да Мінску я стаўлюся вельмі добра, сюды я прыяджаю працаўца. У Гародні я «сплю». А жыву там, дзе выпадае. Вось на свой дзень нараджэння быў у Вільні, а палове сёмы раніцы праходзіў пад Востраю Брамай, і — знайшоў шапку. Я б хацеў, каб та-кое адчуванне, як мяць Вострай Брамы, можна было б перажываць і ў нашых гарадах. Каб вуліцы не былі залітыя нейкім свалачным асфальтам, а была брукаванка. Каб стаялі чалавечыя дамкі, а не індустрыяльныя гмахі. Каб жывой была прастора культуры.

Зрешты, жыццё складаецца з нейкіх знакавых з'яў у кожнай сферы. Скажу ў гэтай сувязі камплемент вашай газете: «Новы час» — нармальная чытаецца, у нашай сям'і, я б сказаў, яна карыстаецца вельмі акрасленай папулярнасцю. Пажадаў бы вам яе шырэй распаўсюджваць (зразумела, у Беларусі гэта не толькі ад вас залежыць). Градавайце даражэй — добрае не павінна быць амаль бясплатным. Поспехаў вам!

Сёлета сусветная грамадскасць будзе ў дзесяты раз адзначаць Міжнародны дзень роднай мовы. Нагадаем, гэты дзень быў унесены ў спіс памятных дат ЮНЕСКА ў знак павагі і пашаны да людзей, што загінулі ў 50-я гады на тэрыторыі сучаснай Бангладэш, адстойваючы права на дзяржаўнасць сваёй роднай мовы. Фактычна, змаганне за мову прывяло народ Бангладэш да незалежнасці.

Заснаванне гэтай даты ў якасці Міжнароднага дня з'яўляецца сведчаннем таго, што цывілізацыі свету прызнае родную мову кожнага народа як найвялікшую культурную каштоўнасць. А значыць, ёсьць разуменне і ўсведамленне таго, што

трэба рабіць усё магчымае, каб моўнае абліча нашай планеты не збяднела. У нашай краіне моўнае пытанне нікі нельга лічыць вырашаным. Абвешчанае двухмоўе на справе аказалася ўзаконеным ціскам на беларускую мову. Права на выхаванне і навучанне беларусаў на роднай мове не падмацавана стварэннем сістэмы беларускамоўнай адукацыі як на ўзроўні школы, так і на ўзроўні сярэдніх спецыяльных і вышэйшых навучальных установ. Таму так важна, каб кожны грамадзянін Беларусі ведаў пра Міжнародны дзень роднай мовы, успрымаў нашу нацыянальную каштоўнасць — беларускую мову — як важную складовую частку сусветнай культуры.

► РАЗВАЖАННІ

КНІГІ ДЛЯ ДУШЫ

Алена АНІСІМ, старшыня Мінскай гарадской арганізацыі ТБМ

Трымаю ў руках дзве кнігі: «Родная мова ў духоўным жыцці Беларусі» і «Евангелле» на беларускай мове. Чытаю і лаўлю сябе на думцы, наколькі не хапала мне такой літаратуры на роднай мове. І як чалавеку, што не цураеца хрысціянскага вучэння, і як дыпламаваному філолагу.

Цяжка меркаваць, ці магла бытакая літаратура на беларускай мове, з'яўшыся ў савецкі час, ісцітотна паўплываць на светапогляд беларуса, загнанага ў атэістычныя калектыўныя дом. Відаць, многае, калі не ўсё, залежала ад тых трапышыў, якія захоўваліся ў кожнай канкрэтнай сям'і. Калі бацькі і дзяды трymаліся веры, выхоўвалі маладзейшых у духу павагі да ўсяго роднага, нацыянальнага, то і кнігі духоўныя на роднай мове былі б на пачэсным месцы. Сёння ж можна радавацца хаяць такому стану рэчаў, што шчырая вера ў хрысціянскае вучэнне становіцца фактам асабістага выбару і не пераследуеца ў такім ступені, як гэта было ў нядыўнім мінулым.

Я здзіўляюся ўсімі, якія скрупулезнай працы, якую здзейсніў ксёндз Уладыслаў Завальняк. Чытаючы «Родную мову ў духоўным жыцці Беларусі», я нібы далучаясь да самага патаемнага і ўзвышшальнага працэсу — да працы над Словам.

Тое, як падае ксёндз Уладыслаў Завальняк тлумачэнне слоў, як ён аргументуе свой выбар на карысць таго ці іншага тэрміна, з'яўляеца добрым прыкладам для кожнага — быць акуратным, абачлівым са словам. Такому чалавеку верыш, з таким духоўным настаўнікам спакойна і ўпэўнена будзе крочыць па жыцці.

Мне, выхаванай у сям'і вяскоўых настаўнікаў на прыкладах

кніжных герояў, не было дадзена магчымасці рана пазнаёміцца з хрысціянскім вучэннем. Савецкая педагогікі маглі быць выключна атэістамі, якія не мелі права афішаваць свае хрысціянскія погляды. Але, дзякую Богу, многія настаўнікі і ў той час таемна хрысцілі сваіх дзяцей, не маючи магчымасці адкрыта наведваць храм. Мабыць, таму, нягледзячы на ўесь запал атэістычнай пропаганды, большасць грамадства прытрымлівалася хрысціянскіх запаведзяў і не зраклася веры бацькоў. Аднак многія жыццёвые сітуацыі лягчай перажылі, засвоіўшы з дзяцінства паствулаты хрысціянскага вучэння на роднай мове. Я мяркую, калі ў школьнім узросце знаёміць дзяцей з тэкстамі Святога Пісання (найперш Евангелля) па-беларуску, гэта паспрыяле выхаванню ў моладзі гуманістычнага светапогляду і патрыятычных пачуццяў.

Я паглыбляюся ў тэкст Евангелля і нібы вяртаюся да самага пачатку жыцця чалавечага, калі многае з ужо спазнанага становіцца зразумелым, ясным і простым. Сваё адчуванне ад прачытання магу параўнаны з тымі станамі, які настает пасля глыткі чистай крынічнай вады ў спякотны дзень. Душа ўбірае ў сябе роднае Слова, якое было

Дыктоўка беларускай мовы на афісе ТБМ.
10 верасня 2008 г.

ў пачатку. Чистая, зразумелая, простая без выкрунтасці мова, з сапраўднымі формамі імёнаў святых, а не спрошчанымі ці адаптаванымі.

Дзякую щчыры сапраўднаму падзвіжніку ў духоўным адраджэнні беларусаў, ксяндзу Уладыславу Завальняку за выдатны прыклад служэння сваёй справе, за бясцэнны дар — кнігу на дарогай для кожнага беларуса мове.

► ПАРАЎНАННІ

Пры ТБМ вось ужо два гады дзеянічаюць курсы беларускай мовы. Увесень 2008 года іх наведвала студэнтка са Швейцарыі Жанна Фроліхер, якая не-калькі месяцаў была на стажыроўцы ў Беларусі. Жанна цікавіцца моўнымі працэсамі ў нашай краіне. Магчыма, гэта стане аўтаматам яе навуковага даследавання. На

адным з заняткаў, падчас якога абмяркоўваліся праblems двухмоўя на Беларусі, Жанна зрабіла кароткае паведамленне пра сваю радзіму — Швейцарыю. Нам падаецца, што чытачам «НЧ» будзе цікава даведацца з першых вуснаў пра стан шматмоўнасці ў гэтай еўрапейскай краіне.

ШМАТМОЎНАЯ ШВЕЙЦАРЫЯ

Жанна ФРОЛІХЕР, Швейцарыя

Швейцарыя — невялікая краіна, размяшчаеца паміж Італіяй, Аўстрый, Ліхтэнштэйнам, Германіяй і Францыяй. Насельніцтва краіны складае прыблізна 7 мільёнаў чалавек. Швейцарыя з'яўляеца федэральнай рэспублікай і складаеца з 26 кантону. У кожным кантоне ёсьць свой урад, свая канстытуцыя, канцанальная суды, розныя сістэмы адукацыі, правілы падатковай сістэмы.

Упершыню прававы стан швейцарскага шматмоўя быў замацаваны Канстытуцыяй 1848 года. Нацыянальнымі мовамі былі прызнаныя нямецкая, французская, італьянская. Рэтараманская мова была прызнана чацвёртай нацыянальнай мовай рэспублікі толькі ў 1938 годзе, дзякуючы палітычнаму суседніх краін, чым з суграмадзянамі. Так, напрыклад, мы з маім стрычечным братам з Жэневы размаўляем на англійскай, каб лепш разумець адзін аднаго.

У нямецкамоўнай частцы Швейцарыі складаеца цікавая сітуацыя, якую лінгвісты называюць дыглосіяй, або дыялектна-літаратурным двухмоўем. Гэта значыць, што мова, на якой мы гаворым дома або на вуліцы, можна адрознівацца ад нямецкай, на якой мы звычайна пішам і чытаем. Немцы, якія прыязджаюць у Швейцарыю, звычайна нічога не разумеюць, калі людзі размаўляюць на швейцарскай нямецкай. Адрозніваюцца не толькі лексіка ці вымаўленне, але і граматыка. Ф. Дзюрэнмант, сусветна вядомы швейцарскай нямецкай.

Наяўнасць у Швейцарыі чатырох дзяржаўных мов зусім не свядчыць, што кожны швейцараць

свабодна валодае імі.

Асноўная частка насельніцтва Швейцарыі (каля 64%) — нямецкамоўная, 19% насельніцтва размаўляе на французскай, 8%

на італьянскай і 1% — на рэтараманскай (романш) мовах. Зоны Швейцарыі не з'яўляюцца нязменнымі і аднастайнымі ў моўных адносінах адзінкамі, у месцах сыходжання моўных межаў ёсьць зоны двухмоўя (напрыклад, Біль, Фрыбур, Берн). Натуральныя лінгвістычныя межы склаліся гістарычна і геаграфічна.

Кожная з чатырох моў мае мноства варыянтаў (у залежнасці ад раёна і кантона). Звычайна пра Швейцарыю кажуць, што гэта краіна, дзе існуе 4 мовы і 101 дыялект. У гэтай лінгвістычнай разнастайнасці здараеца, што часам жыхары розных рэгіёнаў прасцей разумецаца з насельніцтвам суседніх краін, чым з суграмадзянамі. Так, напрыклад, мы з маім стрычечным братам з Жэневы размаўляем на англійскай, каб лепш разумець адзін аднаго.

У нямецкамоўнай частцы Швейцарыі складаеца цікавая сітуацыя, якую лінгвісты называюць дыглосіяй, або дыялектна-

літаратурным двухмоўем. Гэта значыць, што мова, на якой мы гаворым дома або на вуліцы, можна адрознівацца ад нямецкай, на якой мы звычайна пішам і чытаем. Немцы, якія прыязджаюць у Швейцарыю, звычайна нічога не разумеюць, калі людзі размаўляюць на швейцарскай нямецкай.

Адрозніваюцца не толькі лексіка ці вымаўленне, але і граматыка. Ф. Дзюрэнмант,

сусветна вядомы швейцарскай нямецкай.

Наяўнасць у Швейцарыі чатырох дзяржаўных мов зусім не свядчыць, што кожны швейцараць

свабодна валодае імі.

Асноўная частка насельніцтва Швейцарыі (каля 64%) — нямецкомоўная, 19% насельніцтва размаўляе на французскай, 8%

на італьянскай і 1% — на рэтараманскай (романш) мовах. Зоны Швейцарыі не з'яўляюцца нязменнымі і аднастайнымі ў моўных адносінах адзінкамі, у месцах сыходжання моўных межаў ёсьць зоны двухмоўя (напрыклад, Біль, Фрыбур, Берн). Натуральныя лінгвістычныя межы склаліся гістарычна і геаграфічна.

Кожная з чатырох моў мае мноства варыянтаў (у залежнасці ад раёна і кантона). Звычайна пра Швейцарыю кажуць, што гэта краіна, дзе існуе 4 мовы і 101 дыялект. У гэтай лінгвістычнай разнастайнасці здараеца, што часам жыхары розных рэгіёнаў прасцей разумецаца з насельніцтвам суседніх краін, чым з суграмадзянамі. Так, напрыклад, мы з маім стрычечным братам з Жэневы размаўляем на англійскай, каб лепш разумець адзін аднаго.

У нямецкамоўнай частцы Швейцарыі складаеца цікавая сітуацыя, якую лінгвісты называюць дыглосіяй, або дыяльтна-

літаратурным двухмоўем. Гэта значыць, што мова, на якой мы гаворым дома або на вуліцы, можна адрознівацца ад нямецкай, на якой мы звычайна пішам і чытаем. Немцы, якія прыязджаюць у Швейцарыю, звычайна нічога не разумеюць, калі людзі размаўляюць на швейцарскай нямецкай.

Асноўная частка насельніцтва Швейцарыі (каля 64%) — нямецкомоўная, 19% насельніцтва размаўляе на французскай, 8%

на італьянскай і 1% — на рэтараманскай (романш) мовах. Зоны Швейцарыі не з'яўляюцца нязменнымі і аднастайнымі ў моўных адносінах адзінкамі, у месцах сыходжання моўных межаў ёсьць зоны двухмоўя (напрыклад, Біль, Фрыбур, Берн). Натуральныя лінгвістычныя межы склаліся гістарычна і геаграфічна.

Кожная з чатырох моў мае мноства варыянтаў (у залежнасці ад раёна і кантона). Звычайна пра Швейцарыю кажуць, што гэта краіна, дзе існуе 4 мовы і 101 дыяльтна-

літаратурным двухмоўем. Гэта значыць, што мова, на якой мы гаворым дома або на вуліцы, можна адрознівацца ад нямецкай, на якой мы звычайна пішам і чытаем. Немцы, якія прыязджаюць у Швейцарыю, звычайна нічога не разумеюць, калі людзі размаўляюць на швейцарскай нямецкай.

Асноўная частка насельніцтва Швейцарыі (каля 64%) — нямецкомоўная, 19% насельніцтва размаўляе на французскай, 8%

на італьянскай і 1% — на рэтараманскай (романш) мовах. Зоны Швейцарыі не з'яўляюцца нязменнымі і аднастайнымі ў моўных адносінах адзінкамі, у месцах сыходжання моўных межаў ёсьць зоны двухмоўя (напрыклад, Біль, Фрыбур, Берн). Натуральныя лінгвістычныя межы склаліся гістарычна і геаграфічна.

Кожная з чатырох моў мае мноства варыянтаў (у залежнасці ад раёна і кантона). Звычайна пра Швейцарыю кажуць, што гэта краіна, дзе існуе 4 мовы і 101 дыяльтна-

літаратурным двухмоўем. Гэта значыць, што мова, на якой мы гаворым дома або на вуліцы, можна адрознівацца ад нямецкай, на якой мы звычайна пішам і чытаем. Немцы, якія прыязджаюць у Швейцарыю, звычайна нічога не разумеюць, калі людзі размаўляюць на швейцарскай нямецкай.

Асноўная частка насельніцтва Швейцарыі (каля 64%) — нямецкомоўная, 19% насельніцтва размаўляе на французскай, 8%